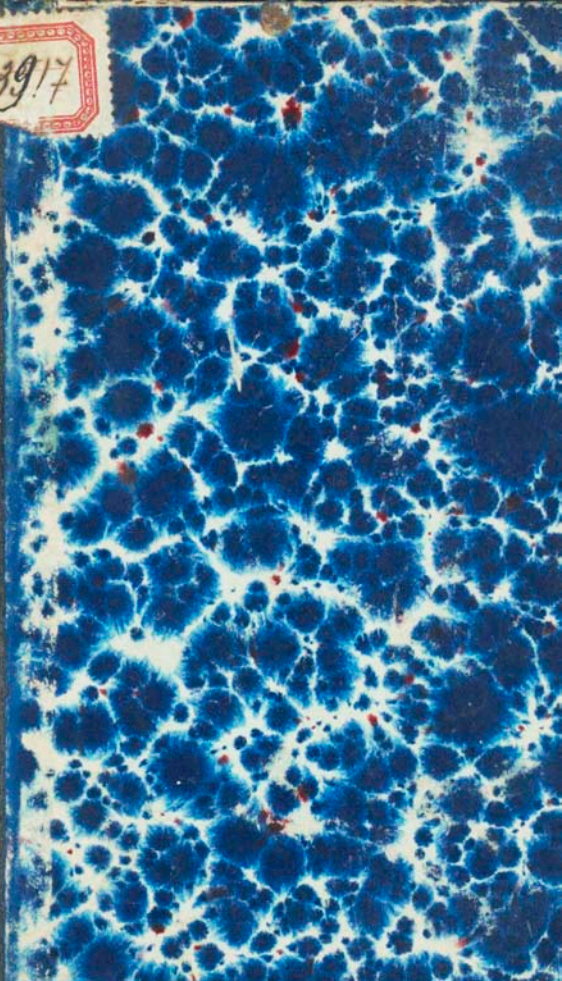
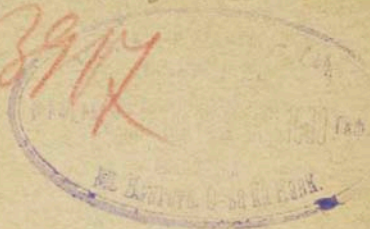

MS 3917

632

3917

Մ Ա Ր Գ Ա Ր Ի Տ
Ա Ր Գ Ա Յ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Ե Ր Կ Ն Ի Ց :

2(075)

ԱՅԹԻԳՎԱԾ Է 1961 թ.

Խ-91

ՄԱՐԳԱՐԻՏ
ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԿՆԻՑ

ՅԻՍՈՒՄԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՄԱՌՕՏ ԴԱՍԵՐ

ԳՐԵԱՑ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Ի ՊԷՏՍ

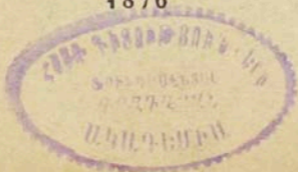
ՀՈԳԵԻՈՐ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ԵՒ ԴՊՐՈՑԻ ՄԱՆԿԱՆՑ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏՆՏԵՍԵԱՆ
ՊԱՀՃԷ ԳԱՐՈՒ ԷՍԱՑ ԷՅԷՆՏԻ ԽԱՆ ԹԻԻ 15

4876

Handwritten mark

20922

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ՏՊԱԳՐԵԱԼ
ՉԵՌՆՏՈՒ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ՄԵՄԱՊԱՏԻՒ ՍՏԵՓԱՆ ԱՂԱՅԻ
ՄԱՀՏԵՍԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ
ԻՑԻՇԱՏԱԿ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԿՈՅՍ ԴՍՏԵՐՆ
ԻԻՂԱԲԵՐԻՆ

A $\frac{I}{907}$

ՈՒՂԵՐԶ

Ի ՇՆՈՐ ՀԱՊԱՐՏ ՍՐՏԷ

ԱՌ ԲԱՐԵՐԱՐՆ

ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ դատերդ գերեզմանա-
քարի պարանոցէն Մարգարիտէ հիւս-
ուած մանեակ մի կախեմ. փոխանակ
նորա հարսնութեան քողին ու զար-
դին՝ անմահ տառերով զարդարենք իւր
դամբարանը, և հաւատանք թէ գերեզ-
մանին անկողոպուտ զարդը՝ անմահու-
թիւն է. զի գերեզմանը մահ և դառ-
նութիւն չէ, ինչպէս կը կարծեն աշխար-
հիս թերահաւատները, այլ ՚ի Քրիստոս
հաւատացեալ որդւոց հանգիստննջարան
և աւանդասպահն է. ուր քաղցր ՚ի քուն
կը ննջէ այժմ՝ քո սիրասուն զաւակը :

Եթէնեւտասնամեայ հարսնացու Օրի-
որդդ չև մտեալ աշխարհիս հարսնութեան
առագաստը՝ հրաժարեցաւ, յետս դար-
ձաւ հարսանեաց դռնէն, գնաց մտաւ դե-
րեզմանին ծոց, թերևս ինքնին զգաց, ա-

սաց՝ ես չեմ լինիլ աստէն վշտածին մայր,
յուշ կը բերեմ իմ նախամօր երկունքն
ու ցաւ . ինձ լաւ է թէ երթամ երկնից
հարսնարան , ուր չկան ոչ երկունք , ոչ
տառապանք :

Այսպէս ահա , իւղաբերդ կոյս վաղ
վառեց իւր լապտերը , կանուխ ելաւ գը-
նաց ընդ առաջ փեսային , պարելով մտաւ
երկնից առագաստը :

Իսկ դու ծնողական գորովովդ զգե-
րեզման կուսիդ գրկելով կ'ողբաս տա-
կաւին և չես սխտիիր : Ստեղծողին և
տուողին փառք տուր , միթէ շա՞տ կը
համարիս շուշան ծաղիկ մի քաղել ըն-
տանեկան բուրաստանէդ և երկնից ըն-
ծայել :

Երանի՛ քեզ , որ զայն ընծայեցիր , ե-
րանի՛ նմա , որ զինքն ընծայեց : Եւ ես
աւասիկ նորա անուան և շիրմին յիշա-
տակ՝ զիմ այս Մարգարիտ կ'ընծայեմ ,
զոր շնորհիւ Չեր սատարութեան՝ երկ-
րորդ հրատարակութեամբ՝ ի լոյս հանե-
լով , կը նուիրեմ Եկեղեցւոյ զաւակներ-
րուն :

Դստերք Հայոց , ընդունեցէք զայս
Յիսուսի բերած ու շարած երկնածովին
Մարգարիտ . յիշեցէք , մի' մտնաք Ձեր
հանգուցեալ Քոյր իւղաբեր , որ Պոն-
տոսի բարձրագիւր ավանց վերայ , սուրբ
Փրկչի վանուց հովանեաց տակ կը հանգ-
չի յուսով 'ի Քրիստոս :

ՆԱԽԱՇԱԽԻՂ

Ո՞րն է այն մատեան , որ առաւել մարդոյ սրտի հետ կը խօսի քան թէ մտաց . ո՞վ է այն մատենին արագագիր դպիր , որուն լեզուէն ու շրթունքներէն շնորհք և սէր կը բղխի , իւր խօսքեր բոլոր աշխարհ կը գրաւէ , և մարդոյ հոգին վարելով 'ի գերագոյն սէր՝ երկրէս երկինք կը հանէ : Ի՞նչ է այն մեղմախօս բարբառ , որ Հրէաստանի խորէն տիեզերաց չորս կողմ հասաւ . ի՞նչ զօրաւոր լեզու էր այն , որ ընտրեալ յիմարներուն բերնով՝ աշխարհիս իմաստնոց միտքեր յաղթահարեց ու նուաճեց : Աւետարանն է այս յաւիտենական կենաց բան , զոր Յիսուս քարոզեց , կտակ թողուց աշխարհի ու գնաց . Սուրբ Հոգին յիշեցուց , Աւետարանիչները գրեցին :

Աւետարան Յիսուսի շունչն է , որով չէ թէ միայն Բարիլօնի դաշտի մէջ ցրուած Հրէական ազգին չորցած ոսկորներ կենդանացոյց , այլ համատարած աշխարհիս երես սփռուած՝ կենսաճանաչոյն մեռած ընդհանուր մարդկութեան հոգիներն 'ի նոր կեանս վերանորոգեց :

Ինչ որ Աւետարան գործեց , կարող չեղան գործել հին և արդի աշխարհին մէջ՝ ոչ իշխանութեանց զէնք , ոչ իմաստասիրաց գիւտք : Աւետարանին փառք բարձրացաւ , տիրեց աշխարհիս վրայ քանի մի տկար ձկնորսներու

ձեռքով . Աւետարանին փառաւոր գահ Բեթլեհէմի մսուր և աղքատներու խորհիթներ եղան :

Զիկայ բնաւ գիրք մի կամ մարդկային հանձար և իմաստութիւն , որ կարողանայ մարդոց ստահակ հոգին ուղղել , դաստիարակել և բարւոքել , միշտ 'ի չարն արձանացած 'ի բարին վերածել , բայց միայն՝ Աւետարանն : Այս փոքրիկ մատեան աշխարհ կարդաց ու հասկցաւ . այս մանրիկ մանանելսի սերմէն ծառ մի բուսաւ , որուն ապաստանարար ճիւղերուն վրայ աշխարհիս վաստակեալ մարդիկ թռչունի պէս նստան և հանգիստ առին :

Յիսուս իւր Աւետարանին պատուական մարգարիտ՝ Հրէաստանի հրասպարակին մէջ 'ի վաճառ հանեց . աղքատն և հարուստն վազեցին 'ի գնել . մարգարտի տէր ձրի կը բաշխէր , ոչ ինչ շէր պահանջէր , այլ միայն հաւատք . ո՛վ կը հաւատար , նա միայն կ'ստանար մարգարիտն :

Աւետարանին մարգարիտ յիմարներու սրբտին մէջ հաւատք է , իմաստնոց մոքին մէջ անհերքելի ճշմարտութիւն . մէկն առանց քրններոյ կը հաւատայ , միւսն Տէքարթի պէս քրններ ուղեւով կ'ափշի և կը սքանչանայ :

Աւետարանին կերակուր անմահարար է . կաթէն աւելի սնուցիչ , մեղրէն աւելի քաղցր է . Դաւիթ ճաշակեց զայն հոգւով և անուշութենէն զմայլելով կ'ասէր «Ո՛րպէս զի քաղցր

են ՚ի քիմս իմ բանք քո , քան զմեզր բերանոյ իմոյ : »

Այս ամենահամ սիրոյ ճաշակ Յիսուս բերաւ երկինքէն՝ Գողգոթայի խաչի փեթակին մէջ նորաճաշակ մանանայ մի կազմեց . Աւետարանին Սուրբ օրէնքներն՝ կարմիր արիւնով դրոշմեց , զոր չի կարացին եղծել և ոչ նշանախեց մի՝ աշխարհիս բռնաւորութեանց ձեռք : Ի՞նչ կարողացան շինել Պղատոն , Արիստոտէլ , Սոկրատ իրենց իմաստասիրութեան փեթակին մէջ : Յիսուս միայն շինեց կրօնի Սուրբ մեզր . որով քաղցրացաւ հանուր մարդկութեան բերան , որ դառնացած էր Ադամայ ճաշակած պտղով :

Աւետարան՝ Աստուածորդւոյն երեսաց արտափայլող լոյսն է . եկեղեցին մութ է , եթէ սորա լուսով չի լուսաւորի . եկեղեցին կը խտտորի , եթէ սորա լոյս չառաջնորդէ՝ եկեղեցին հաստատ չէ , եթէ սորա Սուրբ քարերով չհիմնուի :

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մերոյ երանելի նախնիք որչա՞փ երկիւղածութեամբ պաշտեր են Աւետարանը . յորոց ոմանք մեկնութեանց պարսպելով՝ Աւետարանին դիտութիւն ժողովրդոց քնտելացուցեր են : Եթէ ապացոյց կ'ուզես՝ գնա , շրջիր Հայաստանի վանորէից , քաղաքաց և գիւղերու մէջ , ուր կը տեսնաս բիւրաւոր գրչագիր Աւետարաններ և նոցա մեկնութիւնք մագաղաթներու վրայ վայելուչ

ժողկենկարներով դրսւած : Եւ այսօր իսկ Եկեղեցւոյն մէջ ամէն ընթերցուածներէն առաւել Աւետարան կը պաշտուի . վասն զի ժողովրդոց խնկելի դիրք Աւետարանն է , զոր կը համբուրէ յաճախ ամենայն ջերմեռանդութեամբ . թէ հիւանդանայ՝ Աւետարանին կը դիմէ , թէ գլուխ ցաւի նորա տակ կը դնէ , թէ հաւատայ կատարելապէս իւր ցաւեր կը փարատին : Աւետարանին հրաշալիք մեծ է . միայն մարմնոյ ախտերը չի բժշկեր , այլ առաւել ևս հոգւոյն ախտերը կ'ապաքինէ :

Ես տրուպս , որ իբրև վարդապետ և մատակարար պաշտօնեայ կոչուած եմ՝ Աւետարանի սեղանոյն , նոյն ամենալի անսպառ սեղանէն պատառ մի ճաշակ պատրաստեցի Արիօնի որդւոց համար : Մատթէոսի Աւետարանչին հինգերորդ , վեցերորդ և եօթներորդ գլուխոյն վրայ մեր մտաց չափաւորութեամբ խորհրդածելով՝ դիւրածեռն յօրինեցի այս փոքր Մատենիկ : Այն նպատակաւ որոշեցի միայն այս երեք գլուխ , վասն զի սոցա մէջ կը պարունակին գրեթէ մեծ մասամբ Աւետարանի ճշմարտութեան բարոյական և փրկակալէտ օրէնքներն , ուր Մովսիսին օրինաց թերութիւններն Յիսուս կը լնու գերահրաշ կատարելութեամբ :

Աւետարանին երեք գլխոց իսկական բնագիրն խորհրդով նախակարգեցի մեր խորհրդ-

դածութեանց սկիզբն , որով թերևս լուսոյն շնորհիւ՝ լուսաւորի մեր ստուերագիր խորհրդադածութեանց պատկերն : Փոքրաջան աշխատութիւնս ուրիշ նպատակ մի չունի , ուչիմ ընթերցող, բայց միայն Աւետարանի Սուրբ օրինաց գիրեր գրոյմել մեր սրտին մէջ . և միանգամայն համեմատել մեր արդի ատելութեան վարք Յիսուսի քարոզած սիրոյ պատուիրանին հետ , ու ճանշնալ փորձով թէ ստոյգ Աւետարանին հարազատ որդիքներ կոչուելու արժանի՞ եմք , եթէ իբրև խորթ և օտար մերժուած եմք մեր երկնաւոր Հօր որդեգրութենէն . որում արժանի կացոյց ըզմեզ Սուրբ Հոգւոյն վերածնութեան շնորհ :

Առէք ընդունեցէք ուրեմն , ո՛վ եկեղեցւոյ մօր հոգեծին մանկունք , Յիսուսէն աւանդեալ արքայութեան սոյն Մարգարիտ , զոր իբրև փոքրիկ մանեակ մի յօրինելով ձեզ կը նուիրեմ :

Սողոմօնի ձայն կը յորդորէ զձեզ , որ այս մանեակ ձեր պարանոցէն կախէք . որպէս իմաստուն վաճառական ամէն բան վաճառելով միայն Յիսուսի մարգարիտն ստացէք , որուն հետ բնաւ հաւասարութիւն չունին բոլոր աշխարհիս թագաւորութեան գանձեր : Ի՞նչ գին կը խնդրէ , գիտէ՞ք , այս մարգարտին տէր , ուրիշ ոչինչ , սիրտ միայն : Տո՛ւր ուրեմն , քո սիրտ , ո՛րդեակ , ինչպէս կը խրատէ իմաստունն , և ահա կ'ստանաս մարգարիտն :

Նման է արքայութիւն երկ-
նից առն վաճառականի , որ
խնդրիցէ մարգարիտս գեղե-
ցիկս : Եւ գտեալ մի պատուա-
կան մարգարիտ , երթեալ վա-
ճառեաց զամենայն զոր ինչ ու-
նէր , և գնեաց զայն մարգարիտ :

(Աւետ. Մ-րէ. Ժ. Գ. 45)

Թոյլ տուք մանկտուոյդ դալ առ
խ և մի' արդ ելուք զդոսա, զի այդ-
պիսեացդ է արքայու թիւն երկնից:

(Մ-րէ. ԳԸ Ժ. 14.)

Մ Ե Ր Գ Ն Ի Ց

Ա Ր Ք Ա Յ Ո Ի Թ Ե Ա Ն

Ե Ր Կ Ն Ի Ց

Յիսուսի վարդապետութիւնն ՚ի վերայ լերինն
 Գալիլեացոց . յորում բովանդակին Աւետա-
 րանին շնորհաց և ճշմարտութեան օրէնք .
 Մատթէոսի Աւետարանչին հինգերորդ գլու-
 խէն սկսեալ մինչև ցեօթներորդ գլխոյն վերջ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե .

Եի տեսեալ (Յիսուսի) զժողովուրդսն
 ել ի լեառն . և իբրև նստաւ անդ՝ մա-
 տեան առնա աշակերտքն նորա . և բա-
 ցեալ զբերան իւր ուսուցանէր զնոսա ,
 և ասէր :

Երանի՛ աղքատաց հոգւով, զի նոցա
 է արքայութիւն երկնից :

Երանի՛ սգաւորաց , զի նոքա մխիթա-
 րեսցին :

Երանի՛ հեզոց , զի նոքա ժառանգե-
 ցեն զերկիր :

706
 A

ԲԵՏԵ

Երանի՛ որ քաղցեալ և ծարաւի իցեն
արդարութեան, զի նոքա յագեացին :

Երանի՛ ողորմածաց, զի նոքա ողոր-
մութիւն գտցեն :

Երանի՛ այնոցիկ՝ որ սուրբ են սրտիւք,
զի նոքա զԱստուած տեսցեն :

Երանի՛ խաղաղարարաց, զի նոքա որ-
դիք Աստուծոյ կոչեցին :

Երանի՛ որ հալածեալ իցեն վասն ար-
դարութեան, զի նոցա է արքայութիւն
երկնից :

Երանի՛ է ձեզ՝ յորժամ նախատիցեն
զձեզ և հալածեսցեն, և ասիցեն զամե-
նայն բան չար զձէնջ սուտ՝ վասն իմ. ցըն-
ծացէք և ուրախ լերուք, զի վարձք ձեր
բազում են յերկինս. զի այսպէս հալածե-
ցին զմարդարէսն որ յառաջ քան զձեզ
էին :

Դուք էք աղ երկրի. ասլա թէ աղն
անհամի՛ ի՞նչ յաղիցի. ոչ իւրք ազդիցէ
այնուհետև, բայց եթէ ընկենուլ արտաքս՝
և կոխան լինել ՚ի մարդկանէ :

Դուք էք լոյս աշխարհի. ոչ կարէ քա-
ղաք թագչել՝ որ ՚ի վերայ լերին կայցէ :

և ոչ լուցանեն ճրագ՝ և դնեն ընդ գրուանաւ, այլ ՚ի վերայ աշտանակի, և լոյս տայ ամենեցուն՝ որ ՚ի տանն իցեն. այնպէս լուսաւորեսցէ լոյս ձեր առաջի մարդկան, որպէս զի տեսցեն զգործս ձեր բարիս, և փառաւորեսցեն զհայր ձեր որ յերկինս է :

Մի՛ համարիք եթէ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարդարէս. ոչ եկի լուծանել՝ այլ լնուլ :

Ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ մինչև անցցեն երկինք և երկիր, յովա մի՛ որ նշանախոսց մի է, ոչ անցցէ յօրինացն և ՚ի մարդարէից՝ մինչև ամենայն եղիցի :

Որ ոք լուծցէ մի ինչ ՚ի պատուիրանացս յայսցանէ ՚ի փոքունց, և ուսուսցէ այնպէս զմարդիկ, փոքր կոչեսցի յարքայութեան երկնից :

Իսկ որ արասցէ և ուսուսցէ, նա մեծ կոչեսցի յարքայութեան երկնից :

Բայց ասեմ՝ ձեզ, զի եթէ ոչ առաւելուցու արդարութիւն ձեր աւելի քան զդպրացն և զփարիսեցւոց, ոչ մտանիցէք յարքայութիւն երկնից :

Լուարո՛ւք զի ասացաւ առաջնոցն,

Թէ մի՛ սպանաներ . զի որ սպանանիցէ՛ պարտական լիցի դատաստանի :

Այլ ես ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն որ բարկանայ եղբօր իւրում տարապարտուց պարտաւոր լիցի դատաստանի . և որ ասիցէ ցեղբայր իւր յիմար՝ պարտաւոր լիցի ատենի . և որ ասիցէ ցեղբայր իւր մօրոս՝ պարտաւոր լիցի ՚ի գեհե՛ն հրոյն :

Եթէ մատուցանիցես զպատարագ քո ՚ի վերայ սեղանոյ, և անդ յիշեսցես՝ եթէ եղբայր քո ունիցի ինչ խէթ զքէն, թող զպատարագն քո առաջի սեղանոյն, և երթ նախ հաշտեաց ընդ եղբօր քում, և ապա եկեալ մատուցիր զպատարագն քո :

Լեր իրաւախոհ ընդ ոսոխի քում վաղագոյն մինչդեռ իցես ընդ նմա ՚ի ճանապարհի . գուցէ՛ մատնիցէ զքեզ ոսոխն դատաւորին, և դատաւորն դահճի . և արկանիցիս ՚ի բանտ :

Ամէն ասեմ քեզ, ոչ ելանիցես անտի՛ մինչև հատուցանիցես զյետին նաքարակիտն :

Լուարո՛ւք զի ասացաւ՝ մի՛ շնար . բայց ես ասեմ ձեզ, թէ ամենայն որ հայի ՚ի

կին մարդ առ 'ի ցանկանալոյ նմա, ան-
դէն շնացաւ ընդ նմա 'ի սրտի իւրում:

Եթէ ակն քո աջ գայթակղեցուցանէ
զքեզ, խլեա զնա և ընկեա 'ի քէն. զի
լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց կո-
րիցէ, և մի' ամենայն մարմինդ քո ան-
կանիցի 'ի գեհեն:

Եւ եթէ աջ ձեռն քո գայթակղեցու-
ցանէ զքեզ, հատ զնա և ընկեա 'ի քէն.
զի լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց
կորիցէ, և մի' ամենայն մարմինդ քո ար-
կանիցի 'ի գեհեն:

Ապա քէն առացաւ, թէ որ արձակիցէ
զկին իւր՝ տացէ նմա զարձակմանն:

Բայց ես ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն
որ արձակէ զկին իւր առանց բանի պոռ-
նըկութեան, նա տայ նմա շնալ, և որ
զարձակեալն առնէ՝ շնայ:

Դարձեալ լուարուք զի ասացաւ ա-
ռաջնոցն, մի' երդնուցուս սուտ, բայց
հատուցես Տեառն զերդմունս քո:

Այլ ես ասեմ ձեզ՝ ամենեւին մի'
երդնուլ, մի' յերկինս՝ զի աթոռ է Աս-
տուծոյ, և մի' յերկիր՝ զի պատուանդան

է ոտից նորա , և մի՛ յԵրուսաղէմ՝ զի քաղաք է մեծի արքայի . և մի՛ ՚ի գլուխ քո երդնուցուս , զի ոչ կարես մագ մի սպիտակ առնել կամ թուխ :

Այլ եղիցի ձեր բան , այոն՝ այո , և ոչն՝ ոչ . զի աւելին քան զայն ՚ի չարէն է :

Հուարո՛ւք զի ասացաւ , ակն ընդ աւկան , և ատամն ընդ ատաման :

Այլ ես ասեմ ձեզ , մի՛ կալ հակառակ չարին :

Այլ եթէ ոք ածիցէ ապտակ յաջ ծնօտ քո՝ դարձո նմա և զմիւսն :

Եւ որ կամիցի ոք դատել և առնուլ զչապիկս քո , թող ՚ի նա և զբաճկոն քո :

Եւ որ տարապարհակ վարիցէ զքեզ մղոն մի , երթ ընդ նմա և երկուս :

Որում խնդրէ ՚ի քէն՝ տուր , և որ կամի փոխ առնուլ ՚ի քէն՝ մի՛ դարձուցաներ զերեսս :

Հուարուք ապաքէն զի ասացաւ , սիրեսցես զընկեր քո , և ատեսցես զթշնամին քո :

Այլ ես ասեմ ձեզ , սիրեցէք զթշնամիս ձեր , օրհնեցէք զանիծիչս ձեր ,

բարի արարէք ատելեաց ձերոց , և աշօթս 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ լկենն զձեզ և հալածեն . զի եղիջիք որդիք հօր ձերոց որ յերկինսն է . զի զարեգակն իւր ծագէ 'ի վերայ չարաց և բարեաց , և ամէ անձրև 'ի վերայ արդարոց և մեղաւորաց :

Զի եթէ սիրիցէք զայնոսիկ , որ սիրենն զձեզ՝ զի՞նչ վարձք իցեն . ո՞չ ապաքէն և մաքսաւորք զնոյն գործեն . և եթէ տայցէք միայն ողջոյն բարեկամաց ձերոց՝ զի՞նչ աւելի առնէք . ո՞չ ապաքէն մաքսաւորք և մեղաւորք զնոյն գործեն :

Արդ եղբրուք դուք կատարեալք , որպէս և հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է :

ԳԼՈՒԽ Զ.

Զգոյշ լերուք ողորմութեան ձերում՝ մի՛ առնել առաջի մարդկան , որպէս թէ 'ի ցոյց ինչ նոցա . դուցէ և վարձս ոչ ընդունիցիք 'ի հօրէն ձերմէ՝ որ յերկինսն է :

Այլ յորժամ առնիցես ողորմութիւն , մի՛ հարկաներ փող առաջի քո , որպէս կեղծաւորքն առնեն 'ի ժողովուրդս և 'ի

հրապարակս , որպէս զի փառաւորեսցին
'ի մարդկանէ :

Ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ այն իսկ են վարձք
նոցա :

Այլ դու յորժամ ողորմութիւն առ-
նիցես , մի՛ գիտասցէ ձախ քո՝ զինչ գոր-
ծէ աջ քո . որպէս զի եղիցի ողորմու-
թիւնն քո՝ ի ծածուկ , և հայրն քո որ տե-
սանէ՝ ի ծածուկ՝ հատուսցէ քեզ յայտ-
նապէս :

Եւ յորժամ յաղօթս կայցես , մի՛ լի-
նիցիս որպէս կեղծաւորքն . զի սիրեն ՚ի
ժողովուրդս և յանկիւնս հրապարակաց
կալ յաղօթս , որպէս զի երևեսցին մարդ-
կան :

Ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ այն իսկ են վարձք
նոցա :

Այլ դու յորժամ կայցես յաղօթս ,
մուտ ՚ի սենեակ քո՝ և փակեա զդուրս
քո , և կաց յաղօթս առ հայր քո՝ ի ծա-
ծուկ . և հայրն քո որ տեսանէ՝ ի ծածուկ
հատուսցէ քեզ յայտնապէս :

Եւ յորժամ կայցէք յաղօթս , մի՛ շա-
տախօսք լինիք իբրև զհեթանոսն . զի
համարին թէ՛ ՚ի բազում խօսից իւրեանց

լսելի լինիցին . արդ մի' նմանիցէք նոցա .
զի գիտէ հայրն ձեր զինչ պիտոյ է ձեզ,
մինչև ձեր խնդրեալ ինչ իցէ 'ի նմանէ :

Եւ արդ այսպէս կացէք դուք յաղօ-
թքս . Հայր մեր որ յերկինս , սուրբ ե-
ղիցի անուն քո . եկեսցէ արքայութիւն
քո . եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և
յերկրի . զհաց մեր հանապազորդ՝ սուր
մեզ այսօր , և թող մեզ զպարտիս մեր ,
որպէս և մեք թողումք մերոց պարտա-
պանաց , և մի տանիր զմեզ 'ի փորձու-
թիւն , այլ փրկեա զմեզ 'ի չարէն , զի
քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք
յաւիտեանս . ամէն :

Զի եթէ թողուցուք մարդկան զյան-
ցանս նոցա , թողցէ և ձեզ հայրն ձեր երկ-
նաւոր :

Ապա թէ ոչ թողուցուք մարդկան
զյանցանս նոցա , և ոչ հայրն ձեր թող-
ցէ զյանցանս ձեր :

Եւ յորժամ պահիցէք՝ մի' լինիք իբրև
զկեղծաւորսն տրտմեալք , որ ապականեն
զերեսս իւրեանց , որպէս զի երևեսցին
մարդկան թէ պահիցեն :

Ամէն ասեմ ձեզ, այն իսկ են վարձք նոցա :

Այլ դու յորժամ պահիցես, օժ ըդդ զլուխ քո և լուա զերեսս քո, զի մի՛ երևեսցիս մարդկան իբրև զպահող, այլ հօրն քում՝ ՚ի ծածուկ. և հայրն քո որ տեսանէ ՚ի ծածուկ՝ հատուցէ քեզ :

Մի՛ գանձէք ձեզ գանձս յերկրի, ուր ցեց և ուտիճ ապականեն, և ուր դողք ական հատանեն և դողանան :

Այլ գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, ուր ոչ ցեց և ոչ ուտիճ ապականեն, և ոչ դողք ական հատանեն և դողանան. զի ուր գանձք ձեր են, անդ և սիրտք ձեր եղիցին :

Ճրագ մարմնոյ ական է. եթէ ական քո առատ է, ամենայն մարմինդ լուսաւոր եղիցի. ապա թէ ական քո չար է՝ ամենայն մարմինդ խաւարին եղիցի :

Իսկ արդ՝ եթէ լոյսդ որ ՚ի քեզ է՝ խաւար է, խաւարն ո՞րչափ ևս :

Ոչ ոք կարէ երկուց տերանց ծառայել. կամ զմին ատիցէ և զմիւսն սիրիցէ, կամ զմին մեծարիցէ և զմիւսն ար-

համարիցէ՛հ . ոչ կարէ՛ք Աստուծոյ ծառայել և Մամոնայի :

Վասն այդորիկ ասեմ՝ ձեզ . մի՛ հոգայք վասն ոգւոց ձերոց՝ զինչ ուտիցէ՛ք կամ զինչ քմայիցէ՛ք , և մի՛ վասն մարմնոց ձերոց թէ՛ զինչ ագանիցի՛ք . ո՞չ ապաքէ՛ն ոգի առաւել է քան զկերակուր՝ և մարմին քան զհանդերձ :

Հայեցարուք ՚ի թռչունս երկնից՝ զի ոչ վարեն և ոչ հնձեն , և ոչ ժողովեն ՚ի շտեմարանս , և հայրն ձեր երկնաւոր կերակրէ զնոսա . ո՞չ ապաքէ՛ն դուք առաւել էք քան զնոսա :

Իսկ արդ ո՞ ՚ի ձէնջ առ հոգալ իւրում՝ յաւելուլ կարիցէ ՚ի հասակ իւր կանգուն մի :

Եւ վասն հանդերձի զի՞ հոգայք . հայեցարուք ՚ի շուշանն վայրենի՝ որպէս ածէ . ոչ ջանայ և ոչ նիւթէ . ասեմ՝ ձեզ զի և ոչ Սողոմոն յամենայն ՚ի փառսն իւրում՝ զգեցաւ իբրև զմի ՚ի նոցանէ :

Իսկ եթէ զխոտն ՚ի վայրի , որ այսօր է և վաղիւ ՚ի հնոց արկանի՝ Աստուած այնպէս զգեցուցանէ , ո՞րչափ ևս առաւել զձեզ , թերահաւատք :

Մի՛ այսուհետև հոգայցէ՛ք և ասիցէ՛ք .
զինչ կերիցու՛ք կամ զինչ արբցու՛ք կամ
զինչ զգեցցու՛ք . զի զայդ ամենայն հե-
թանոսք խնդրեն , քանզի գիտէ հայրն
ձեր երկնաւոր՝ թէ պիտոյ է ձեզ այդ
ամենայն :

Խնդրեցէ՛ք նախ զարքայութիւն Աս-
տուծոյ և զարդարութիւն նորա , և այդ
ամենայն յաւելցի ձեզ :

Մի՛ այսուհետև հոգայցէ՛ք վասն վաղ-
ուի՛ զի վաղիւն վասն իւր հոգասցի . շատ
է աւուրն չար իւր :

ԳԼՈՒԽ Է.

Մի՛ դատիք՝ զի մի՛ դատիցի՛ք . զի ո-
րով դատաստանաւ դատիք՝ դատելոց
էք , և որով չափով չափէք՝ չափեսցի
ձեզ :

Ձի՞ տեսանես զչիղ յական եղբօր քոյ ,
և ՚ի քում ական զգերանդ ոչ տեսանես .
կամ զիա՞րդ ասես ցեղբայր քո , թող
հանից զչիղդ յականէ քումմէ . և ահա-
ւադիկ ՚ի քում ականդ գերան կայ :

Կեղծաւոր , հան նախ զգերանդ յաւ

կանէ քուսմէ, և ապա հայեսցիս հանել
զշիղն յականէ եղբօր քոյ :

Մի՛ տայք զսրբութիւն շանց, և մի՛ ար-
կանէք զմարդարիտ ձեր առաջի խողաց,
զի մի՛ առ ոտն կոխիցեն զնոսա, և դար-
ձեալ երգիծուցանիցեն զձեզ :

Խնդրեցէք՝ և տացի ձեզ, հայցեցէք՝
և դատիք, բախեցէք՝ և բացցի ձեզ .
զի ամենայն որ խնդրէ՝ առնու, և որ
հայցէ՝ դտանէ, և որ բախէ՝ բացցի նմա :

Ո՞ իցէ՛ ի ձէնջ մարդ՝ ցոր խնդրիցէ որ-
դի իւր հաց, միթէ քա՞ր տայցէ նմա .
և կամ խնդրիցէ ձուկն, միթէ օ՞ձ տայ-
ցէ նմա :

Արդ եթէ դուք որ չարքդ էք՝ գիտէք
պարզ ևս բարիս տալ որդւոց ձերոց, ո՞ր-
չափ ևս առաւել հայրն ձեր որ յերկինս
է՝ տացէ բարիս այնոցիկ որ խնդրեն զնա :

Չամենայն զոր միանգամ կամիջիք՝ թէ
արասցեն ձեզ մարդիկ՝ այնպէս և դուք
արարէք նոցա . զի այս իսկ են օրէնքն
և մարդարէք :

Մտէք ընդ նեղ դուռն . քանի՛ ըն-
դարձակ է դուռնն և համարձակ ճա-

Նապարհն՝ որ տանի 'ի կորուստ, և բազումք են որ մտանեն ընդ նա. քանի՛ անձուկ է դուռնն և նեղ ճանապարհն՝ որ տանի 'ի կեանս, և սակաւք են որ գտանեն զնա:

Զգոյշ լերուք լերուք 'ի սուտ մարգարէիցն՝ որ դան առ ձեզ հանդերձիւք ոչ խարաց, և 'ի ներքոյ են գայլք յափշտակողք. 'ի պտղոյ նոցա ծանիջիք զնոսա:

Միթէ քաղիցե՞ն 'ի փշոց խաղող կամ 'ի տատասկէ թուղ:

Այսպէս ամենայն ծառ բարի՝ պտուղ բարի առնէ, և ծառ չար՝ պտուղ չար առնէ:

Ո՛չ կարէ ծառ բարի պտուղ չար առնել և ոչ ծառ չար՝ պտուղ բարի առնել:

Ամենայն ծառ՝ որ ոչ առնէ պտուղ բարի, հատանի և 'ի հուր արկանի:

Ապա 'ի պտղոյ նոցա ծանիջիք զնոսա:

Ոչ ամենայն որ ասէ ցիս՝ Տէր Տէր, մտցէ յարքայութիւն երկնից. այլ որ առնէ զկամս հօր իմոյ որ յերկինսն է:

Բազումք ասիցեն ցիս յաւուրն յայնմիկ. Տէր Տէր՝ ո՛չ յանուն քո մարգա-

րէացաք, և յանուն քո դևս հանաք, և յանուն քո զօրութիւնս բազումս արարաք. և յայնժամ ասացից ցնոսա՝ եթէ ոչ երբէք գիտէի զձեզ. ՚ի բաց կացէք յինէն ամենեքեան՝ ոյք գործէիք զանօրէնութիւն :

Ամենայն որ լսէ զբանս իմ՝ զայսոսիկ և առնէ զսոսա, նմանեացէ առն իմաստնոյ՝ որ շինեաց զտուն իւր ՚ի վերայ վիմի. իջին անձրեք՝ և խաղացին գետք, շնչեցին հողմք՝ և բախեցին զտունն, և ոչ կործանեցաւ, քանզի ՚ի վերայ վիմի հաստատեալ էր :

Եւ ամենայն որ լսէ զբանս իմ՝ զայսոսիկ՝ և ոչ առնէ զսոսա, նմանեացէ առն յիմարի, որ շինեաց զտուն իւր ՚ի վերայ աւազոյ. իջին անձրեք՝ յարեան գետք, շնչեցին հողմք՝ հարին զտունն և անկաւ, և էր կործանումն նորա մեծ յոյժ :

Եւ եղև իբրև կատարեաց Յիսուս զամենայն զբանս զայսոսիկ, զարմանային ժողովուրդքն ընդ վարդապետութիւնն նորա. զի իբրև իշխանութեամբ ուսուցանէր, և ոչ որպէս դպիրքն :

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՎՍԷՍ ԵՒ ՅԻՍՈՒՍ

ՄՈՎՍԷՍ՝ փորէբ լեռնէն յեգիպտոս
կ'իջնայ, Յիսուս երկինքէն յաշխարհ .
մէկին ձեռք պատուհասի գաւազան կայ,
միւսին ձեռք խաչ և Աւետարան: Մով-
սէս՝ որ մարդ էր, իբրև Աստուած փա-
րաւօնին առաջ ահարկութեամբ կը խօ-
սի. Յիսուս՝ որ Աստուած էր, Պիղատոս-
սին և Հերովդէսին ատեան իբրև խուլ
կը լռէ: Մովսիսին հրովարտակ պատու-
հասի արիւնով դրոշմուած՝ ողջ Եգիպտոս-
սի անգրանիկներն կը ջարդէ. Յիսուսի
Աւետարանին հրովարտակ հանուր Աշ-
խարհին ներողութիւն կը բերէ: Ի՞նչ հա-
մեմատութիւն կայ. մէկին մէջ մահ, միւ-
սին մէջ կեանք: Մովսէս շօշափելի խա-
ւար բերելով Եգիպտացիքը ահատեսիլ
դիշերի մէջ անկապ կը կաշկանդէ. Յիսուս
ճշմարիտ լուսով բովանդակ աշխարհ կը
լուսաւորէ և խաւարին կապերէն կ'ար-
ձակէ մարդիկ: Մովսէս կարմիր ծովը պա-

տառելով միայն իսրայէլի ժողովուրդ յազատութիւն կը հանէ . Յիսուս ոչ Հրէայն կը խտրէ , ոչ հեթանոս , այլ բոլոր մարդիկ խաւարին իշխանութեան դերութենէն կը փրկէ : Մովսէս կ'առաջնորդէ դէպ 'ի Սինայի անջուր անապատ . Յիսուս դէպ 'ի երկինք . մէկին հովուութեան մէջ քաղց , ծարաւ , միշտ տրտունջ , յուսահատութիւն , պատժախառն բարերարութիւն , ապերախտութիւն , բարկութիւն Աստուծոյ , բանակին կոտորումն , և այլ բազմադիմի յանցաւորութիւն ժողովրդեան , և պատիժ յԱստուծոյ . միւսին մէջ կենաց հաց և ջուր , հաւատք , լի յոյս , սէր , խաղաղութիւն , շնորհք , ներողութիւն : Մովսէս Տասնաբանեայ օրինաց տախտակներն բարկութեամբ կը խոշտակէ . Յիսուս կը շինէ զայն Աւետարանին հեղութեան արուեստով : Մովսէս աններող է , հայթայթանաց կրկուտ ժողովող խեղճ պառաւ իսկոյն կը քարկոծէ . Յիսուս՝ շնացեալ կիներն ներողութեամբ կ'արձակէ : Մովսէս՝ ապերախտ ժողովրդոց համար ապառաժ քարէն ջուր

հանելու կը զլանայ . Յիսուս առատ է , կը կանչէ , որ ծարաւին է եկեսցէ առ իս . Մովսէս Բէսէլիէլին ճարտարապետութեամբ Աստուծոյ խորան կը կանգնէ , Ահարօնեան քահանայից ձեռքով անբան զոհեր կը մատուցանէ միշտ յանցաւորաց քաւութեան համար . Յիսուս այս խորան Գողգոթային գլուխ կը շինէ , անուն Եկեղեցի կը դնէ . նոյն ինքն է զոհ և քահանայ մշտնջենաւոր . ուր միանգամ կը դէնանի խաչին վրայ և հանուր աշխարհի փրկութիւն կը դործէ : Մովսէս ժողովրդոց ոսկորներն ա՛նապատին մէջ կը թողու , ինքն ևս Նաբաւ լեռան գլուխ՝ Աւետեաց երկրին կարօտ մնալով կը մեռանի . Յիսուս՝ յաղթող Յեսուն է , որ ոչ միայն զերիքով կը տապալէ՝ այլ և խաւարին իշխանի ամբացած բռնութիւններ կը խորտակէ : Մովսէս միայն Հրէական ժողովուրդը Սինային ահաւոր անապատին մէջ երկիւղի և պատժական օրինօք կը դաստիարակէր . Յիսուս , նոյն ժողովուրդ Երուսաղէմի քաղաքէն , Սողոմօնի տաճարէն , դպրաց ու վարիսեցւոց նախանձատ շարութենէն ո՛

ըռչելով դէպ 'ի Գալիլեայի լռին ու խա-
ղաղ անապատ կը քաշէ : Փարիսեցւոց ա-
թոռն՝ Մովսիսի բարձր աթոռն էր . Յի-
սուսին նստարան ապառաժ քար էր, տա-
ճարին տեղ՝ դաշտավայրն էր :

Նոյն օրէնսդիրն Աստուած՝ Սինայի ա-
հաւոր բարձրութենէն կ'իջնէ մինչև Պա-
ղեստինոյ խոնարհ դաշտադետին , ամպին
մէջէն մառախուղով և ահաւոր ձայնով
որոտացող անմատչելին Աստուած՝ իբրև
ցօղ մեղմաբար կ'իջնէ , դետնոյն վրայ
խոնարհելով կը նստի . այս տեղ ընտանե-
բար կը մերձենան իւր մօտ՝ Ժողովուրդք ,
աշակերտք , հրեայ , հեթանոս . իսկ անդ
ո՛վ որ մերձենար՝ քարկոծ կը լինէր մարդ-
և անասուն : Երբէք նմանութիւն մի չի
կայ Սինային և այս դաշտին մէջ . Սինայի
լեռ կը ցածնայ իւր ստուերական Մովսիսի
օրինօք . դաշտ կը բարձրանայ մինչև եր-
կինք՝ Յիսուսի նորահրաշ Աւետարանով :
Մովսիսին երես քօղապատ էր , Ժողովուր-
դքն ահով կը մերձենար և կը զարհուրէր
նշմարել երեսին լոյս . Յիսուսին երես բաց
է , իւր ճառագայթ մեղմագոյն է . արե-

ւուն պէս չի խայթեր . իւր մօտ կը կանչէ
և կը շրջապատին ամեն մարդիկ՝ որ աշ-
խատած են , որ բեռնաւոր են , որ քաղցած
են , որ ծարաւի են : Լուէ՛ ուրեմն ո՛վ Մով-
սէս , թ ո՛ղ խօսի Յիսուս . Գալիլեայի դաշ-
տին մէջ թող բացուի վիմին ակն , յոր-
մէ կենդանութեան ջուր յորդելով ա-
ռողանէ այն ծարաւցած ու թալկացած
մարդկային անապատ . որուն համար Ե-
սայիաս աւետիս կուտար , « Ուրախ լեր
անապատ ծարաւի : » Մովսիսական աղ-
բիւր կը ցամաքի , Յիսուսին կ'առատա-
նայ :

Տ Ե Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՄԱՏԹԷՆՈՍԻ Ե . ՎԵՐԱՅ

ԻՆՆ ԵՐԱՆՈՒԹԻԻՆՔ

ԴԱՍ Ա .

ԵՐԱՆԻ՛ ԱՂՔԱՏԱՅ ՀՈԳԻՈՎ . . .

Երկնախօս վարդապետն կը բանայ նոր
Աւետարանի փրկութեան մատեան , կ'սկսի
մի առ մի աւանդել ինն երանութեանց

դասն : Երանի կուտայ նախ հոգւով
աղքատներուն, որոց համար եկեր էր ինքն
Օծեալն Աստուծոյ . « Հոգի Տեառն 'ի վերայ
իմ, վասն որոյ և էօծ իսկ զիս . » և այլն :
Ո՞վ էն հոգւով աղքատներն . նոքա էն որ
զօրհանապաղ կը մարտնչին սատանայի
ամբարտաւանութեան դէմ . որոց սրտին
բաւականութիւն միայն Աստուած է . աշ-
խարհիս բովանդակ մեծութիւն հոգւով
աղքատին սիրտ կարող չէ լեցնել, զի նորա
սիրտ՝ քնչից փարթամութենէն իսպառ-
զատուած է : Ի՞նչ նմանութիւն կայ Յի-
սուսի և աշխարհի տուած երանութեանց
մէջ . աշխարհ երանի կուտայ բոլոր փար-
թամներուն, որ զօրութեամբ պերճա-
նալով կ'իշխեն հասարակ ամբոխին ու
բազմութեան վրայ : Յիսուսի երանին տա-
րօրինակ է . նա երանի կուտայ նոցա
միայն, որք աշխարհիս փարթամութեան
տակ ճնշուած կը հեծեն և կը հարստա-
հարին բազմադիմի զրկանքներով : Յի-
սուս թող կուտայ աշխարհիս փարթամ-
ներուն բաժին, հոգւով աղքատներուն
աւետիս կուտայ, թէ ձեր ժառանգու-

Թիւն երկնից արքայութիւնն է : Աւետարանի երանութիւն՝ փարթամեերը չի գրկեր , այլ նոյն արքայութիւն կը խոստանայ եթէ արտաքին փարթամութեան մէջ հոգւով աղքատ լինին : Աբրահամ մեծահարուստ ստացուածոց մէջ հոգւով աղքատ էր . Յակովբ՝ բազմավաստակ ընչից , բարդաւաճեալ որդւոց և թոռանց մէջ՝ հոգւով աղքատ էր . Յովսէփ՝ Եգիպտոսի փառաւոր իշխանութեան մէջ՝ հոգւով աղքատ էր . Մովսէս՝ Աստուածատուր բարձր իշխանութեան մէջ՝ հոգւով աղքատ էր . Դաւիթ՝ թագաւորական արթուին վրայ հոգւով աղքատ էր , և կը խոստովանէր , « Աղքատ և ցաւած եմ ես , Աստուած , փրկութիւն քո ընկալցի զիս : » Հոգւով աղքատութիւն աշխարհիս աչքին առաջ արհամարհ կը թուի , այլ երկնից և Աստուծոյ առաջ՝ մեծարոյ և պատուական է :

ԴԱՍ Բ.

ԵՐԱՆԻ՝ ՍԳԱԻՈՐԱՅ . . .

Յիսուս երանի կուտայ աշխարհիս սգա.

ւորաց, ո՞վ էին սգաւորներն : անաստուածութեան ստուերին տակ նստող աղքատներն էին . խաւարին իշխանութեան տակ կապուած գերիներն էին . աշխարհիս հրապարակին մէջ անարգուած խեղճերն էին . շաստուածոց տաճարներուն առաջ անմառնչ կռոց կենդանի զաւակներ զոհող դժբախտ մայրերն էին : Յիսուսի փրկկութիւն միայն սրբեց սոցա արտասուք ու մխիթարեց զիրենք . Եսային տեսաւ ու գուշակեց , « Տալ սգաւորաց Սիօնի փառս , փոխանակ մոխրոյն օծումն ուրախութեան : » Ոչ միայն Երուսաղէմին կամ մոխրոյն վրայ նստող Սիօնին որդիք այս երանութեան հաղորդ եղան , այլ իսկապէս ժառանգեց այս երանութիւն հեթանոսական տաճարներուն մէջ զոհադործող մոխրաշունչ ժողովուրդ : Սիրտ առէք , մի՛ վհատիք , ո՞վ որ կը սգայք իւրաքանչիւր ձեր արդի մեծամեծ աղէտներու մէջ . համբերեցէք մինչև իսպառ . սուգ չի տիրեր յաւիտեան , կ'անցնի մի վայրկենի մէջ . ձեր տրտմութիւն յաւերժ ուրախութեան կը փոխուի :

ԴԱՍ Գ.

ԵՐԱՆԻ՝ ՀԵՁՈՅ . . .

Յիսուս երանի կուտայ հեզոց . ո՛վ են այս հեզերն . զորս Աստուած ՚ի մարտ կը հանէ աշխարհիս բարկութեան դէմ . ջրհեղեղի դարուն ամբարտաւան հսկայից դէմ՝ Նոյ արդար նահապետ . անաստուած ազգաց դէմ՝ աստուածապաշտն Աբրահամ . սպառնացող Եսաւին դէմ՝ հեղն Յակովբ . նախանձոտ եղբարց դէմ՝ փոքրիկն Յովսէփ . փարաւօնին դէմ՝ Մովսէս . Սաւուղին դէմ՝ Գաւիթ . աշխարհիս իշխանին դէմ՝ իւր միածին Յիսուս . բարբարոս բռնաւորութեանց դէմ՝ Յիսուսի աշակերտներն :

Հեզութիւն Աւետարանի որդւոց զէնքն է . նովաւ տիրեցին աշխարհիս . հեզութիւն երկինք և երկիր միանգամայն ժառանգեց . բարկութեան օրդիքներն իբրև հուր շիջան հեզութեան ջուրին առաջ . Գրիստոնէական վարուց հեզութիւն յաղթանակեց աշխարհիս բոլոր դիմադրող բարկութեանց , ամէն խստութիւն նորա

առաջ իւր բնութիւն փոխեց . առիւծն
զգօնացաւ 'եզին հետ սէր կապեց , դայլն՝
գառն դարձաւ՝ հօտին հետ ճարակեց :
Այսպէս թագաւորեցին Աւետարանի հեղ
որդիք զոր Դաւիթ նկատեց հողւով . « Այլ
որ հեղքն են , նոքա ժառանգեցեան
զերկիր » :

ԴԱՍ Դ .

ԵՐԱՆԻ՛ ՈՐ ՔԱՂՅԵԱՂ ԵՒ ԾՍՐԱԻԻ ԻՅԵՆ
ՎԱՍՆ ԱՐԴԱՐՈՒԱԵԱՆ . . .

Յիսուս երանի կուտայ նոցա , որ ար-
դարութեան դէմ քաղցած ու ծարաւի
են . ո՛վ են սոքա . Աբրահամու հարազատ
որդիք , ակնկալող ժողովուրդ հեթանո-
սաց : Ադամէն մինչև 'ի Փրկիչ վեց հազար
տարուան միջոց , նոյն Ադամայ ապերջա-
նիկ սերունդ անաստուածութեան մէջ
սովալլուկ եղած՝ երկնից արդարութեան
կ'սպասէին : Արդարութիւն երկնից յան-
կարծ իջաւ Հրէաստանի դաշտին մէջ այս
խօսք Աւետարանեց . « Ես եմ հացն կեն-
դանի իջեալ յերկնից » . Դաւիթ և Ե-
սայի միաձայն աւետիս տալով քաղցեալ

Ժողովրդոց կը հրաւիրեն զիրենք 'ի նոյն արդարութեան սեղան . « Ճաշակեցէք և տեսէք զի քաղցր է տէր , երանեալ է այր որ յուսայ 'ի նա . Որ ծարաւի իցէք երթայք 'ի ջուրն այն , կամ կշտապինդ վայելեցէք զգալստենէ դորա : »

Խաչին հանդէս Յիսուսի արդարութեան լրումն է . ուր տեղ եղն զենեց , գինին խառնեց , հրաւիրակներն զրկեց՝ անըզգամներն կանչեց . եկէք , ո՛վ աղգ մարդկան , կերէք այս հաց , խմեցէք ուրախութեամբ այս գինին , զոր պատրաստեցի ձեզ . այսուհետև 'ի բաց թողէք կռամոլութեան անզգամութիւն , զիս խքնդրեցէք , որ Աստուծոյ իմաստութիւն և արդարութիւն եմ . զիս ճաշակեցէք , որ այլ ևս չանօթ ենաք , զիս խմեցէք , որ այլ ևս չի ծարաւիք :

ԴԱՍ Ե .

ԵՐԱՆԻ՝ ՈՂՈՐՄԱԾԱՑ . . .

Յիսուս երանի կուտայ ողորմածաց ու կը վճռէ թէ միայն ողորմածներն կ'արժանանան փոխադարձ ողորմութիւն գտնելու : Երկնից Հօր մեծագորով որդին գը-

Թութեան օրէնք կը հաստատէ իւր եղբարց մէջ, անգթութիւն կը բառնայ աշխարհիս մեծատանց սրտէն, կը կարճէ զրկանք և յաւիշտակութիւն մաքսաւորի ձեռքէն • աշխարհիս փշրանայ կարօտ Ղազարոսներն նոյն սեղանին վրայ բազմելով մեծատանց հետ հաւասարապէս կը ճաշակեն • փողոցի մուրացիկ աղքատներն Աշոտ ողորմածին պալատ հրաւիրուելով նորա հետ սեղանակից կը բազմին, հոգւով աղքատն՝ մարմնով աղքատներուն հետ ուրախութեան բաժակներ կը խմէ • աշխարհիս հպարտներն կը մեղադրեն զինքն, հոգ չէ • Աշոտին անուն մատենագիրք Ռղորմած կը դրոշմեն :

Աւետարանին գթութեան ձեռք գերիներուն շղթաներն կը քակէ, պարտատեարց մուրհակներն կը պատառէ, մերկերուն հանդերձ կուտայ, օտարները ՚ի տուն կը ժողովէ, կարօտելոց հաց կը կարկառէ, ծարաւելոց ջուր • մէկ խօսքով՝ ամէն խնդրողին կուտայ, ամէն լացողին արտասուք կը սրբէ • այս գթութեան օրէնք՝ սիրոյ աղբիւրին վտակն է, որ կը

բղխի Աւետարանի ակնէն :

Այս երանին ձեզ համար չէ ուրեմն ,
ո՛վ աշխարհիս անգութ և քարասիրտ
փարթամներ . դուք որ միայն Քրիստո-
նեայ անուն կը կրէք , դուք որ մամո-
նայն և փառք առաւել կը պաշտէք . բա-
ւական էր թէ միայն չողորմէիք տնան-
կին . այլ և անխնայ կը կռփէք զանաւազն
ու կը հարստահարէք զտնանկն . երկնից
արդարութիւն զձեզ յաւուր չարի չպիտի
փրկէ , սրովհետեւ դուք ձեր մեծութեան
կը յուսայք և աղքատին համար բնաւ չէք
խորհիր : Ո՛վ , աշխարհիս հրապարակներու
մէջ մեծատանց դռներուն առաջ դե-
գերող աղքատներ , տրտունջ մի՛ հանէք ,
համբերեցէք սիրով . ձեր տեղն Աբրահա-
մու գոգն է , իսկ անողորմիցն ՚ի դժոխս :
Դուք ՚ի նոցանէ այսօր հաց կը խնդրէք .
օր մի պիտի գայ , յորում նոքա սաստիկ
ծարաւէն պապակելով ձեզմէ կաթ մի
ջուր պիտի խնդրեն , այն ինչ դուք դը-
րախտին գետերով կը զովանաք զուարթ
զուարթ :

ԴԱՍ Զ.

ԵՐԱՆԻ՝ ԱՅՆՈՑԻԿ ՈՐ ՍՈՒՐԲ ԵՆ ՍՐՏԻՒՔ . . .

Յիսուս երանի կուտայ նոցա, որ սըրտով սուրբ են. նոքա միայն կարող են Աստուած տեսնել: Աւետարանի ճշմարտութիւն սրտի կրօն է, մարմնոյ կրօն չէ. սրտի սրբութիւն առաւել կը պահանջէ իւր հաւատացեալ որդիքներէն. 'ի բաց կը մերժէ փարիսեցական մաքրութիւններն, երբ սիրտ զառածեալ է անմաքրութեամբ. այսինքն երբ Աստուծոյ և ընկերին սէր շունի սրտին մէջ, երբ սիրոյ տեղ հեռ և նախանձ կը կրէ, երբ պարզութեան տեղ նենգութիւն և միամտութեան տեղ խորամանկութիւն, երբ բարութեան տեղ միշտ չարութեան խորհուրդ կը յղանայ: Այոպիտի նենգժոտ սիրտեր երբէք ընդունարան չեն Աւետարանի սուրբ կրօնին. ո՞ւր պիտի օթեանին Յիսուս և իւր Հայր, եթէ սիրան սրբութեամբ պատրաստուած չէ: Մարդոյն սիրտն է միայն չարութեան և բարութեան անօթ. զոր պէտք է սրբենք՝ չա-

րաչար կրից ժանգոտութենէն : Մարդկարող չէ իւր սիրտ թագուցանել . վասն զի սիրտն աղբիւրին ներքին ակն է , յորմէ դառն կամ քաղցր միշտ կը բղխին դէպ 'ի դուրս : Թէ վիտիագիս ուրեմն զԱստուած տեսնալ, ո՛վ Քրիստոնեայ, սըրտիդ բժժոտ աչք սրբէ և Դաւթին բերանով պաղատէ առ Աստուած . « Սիրտ սուրբ հաստատեա յիս, Աստուած, և հոգի ուղիղ նորոգեա 'ի փորի իմում : »

ԴԱՍ Է .

ԵՐԱՆԻ՝ ԽԱՂԱՂԱՐԱՐԱՅ . . .

Յիսուս երանի կուտայ խաղաղարար մարդոց , որք Աստուծոյ Որդիք պիտի կոչուին : Աւետարանն է միայն խռովեալ աշխարհիս խաղաղութեան դաշնագիր , զոր խաչին և նոր ուխտին արիւնով կը կնքէ Յիսուս ու կը քարոզէ հանուր տիեզերաց : Մինչդեռ աշխարհիս տիրապետող բռնութիւններն անդադար մարտ կը մղէին , երկնից թագաւորութիւն յերուսաղէմէն սկսեալ հաշտութիւն կը քարոզէ : Յիսուս

և իւր Աւետարանն են միայն Հօր Աստու-
ծոյ կողմէն խաղաղութեան յպատգամա-
ւորք : Մովսէս երկու երբայեցի եղբարց
մէջ մտնելով 'ի հաշտութիւն կը համոզէ
զիրենք . « Աբք եղբարք էք , ընդէ՞ր զրկէք
զմիմեանս . » Յիսուս գողգոթայի գլուխ
խաչի բարձր բեմի վրայ կեցած ընդհա-
նուր աշխարհիս բոլոր այլակրօն ազգաց
խաղաղութիւն կ'աւետարանէ : Խաղաղու-
թիւնն Հրէին և Հեթանոսին մէջ , խա-
ղաղութիւնն Հայուն և Յոյնին մէջ , խա-
ղաղութիւնն խուժադուժ ազգերու մէջ .
խաղաղութիւնն եղին և առիւծուն , գա-
ռին և գայլին մէջ , խաղաղութիւնն երկ-
նից և երկրի մէջ , հրեշտակաց ու մար-
դիկներու մէջ : Այս խաղաղութիւնն աչ-
խարհս կարող չէր տալ . ոչ Աղէքսանդր ,
ոչ կեսար , ոչ Օգոստոս , ոչ Կիւրոս . Քրիս-
տոս տուաւ միայն . ուստի Հօր Աստու-
ծոյ արդարութեան առաջ ինքն է միայն
ճշմարիտ որդիութեան ու երանութեան
ժառանգորդ : Ո՛վ եկեղեցւոյ հարազատ
որդիք , մեր անդրանիկ եղբօր Յիսուսի
խաղաղարար օրինակին հետևելով՝ նախ

նորա և իւր խաչի սիրոյն համար հաշտուինք իրարու հետ, ինչպէս կը յորդորէ սուրբն Պօղոս . և ապա իբրև խաղաղարար միջնորդ՝ խռովեալ և անջատեալ եղբարք կապենք իրարու հետ . այս առաքինութեամբ միայն կարող եմք Հօր Աստուծոյ արժանաւոր որդիք կոչուիլ : Խաղաղարարն՝ Աստուծոյ որդի է . ո՛ւմ որդի է այն, որ կը խռովեցուցանէ, որ կը գրգռէ, որ եղբարց մէջ փոխանակ սիրոյ ատելութիւն կը սերմանէ, որ ընտանիքներ կը բաժանէ, որ մարդկային միութեան կապեր կը քակէ, որ Քրիստոսի եկեղեցւոյ յօդակապ մարմին մասն մասն կը կտրատէ . յայտ իսկ է թէ՛ այսպիսի խաւարագործ մշակ լուսոյ Հօր որդի չէ . այլ խաւարին հօր :

ԴԱՍ Ը .

ԵՐԱՆԻ՝ ՈՐ ՀԱՂԱԾԵԱՒ ԻՅԵՆ
ՎԱՍՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԱՆ . . .

Յիսուս երանի կուտայ նոցա, որ արդարութեան համար կը հալածուին : Արդարութիւն նոյն ինքն էր, որ յերկնից

երևեցաւ . արդարութիւն լոյս էր , խաւարք տեսաւ զինքն և սկսեց հալածել . Հերովդէս հալածեց մինչև յեգիպտոս , դպիրք ու փարիսեցիք հալածեցին մինչև 'ի Գողգոթայի դլուխ : Խաչին վերայ մեռնող Աստուծոյ արդարութեան համար հալածուեցան Աւետարանի ճշմարտութեան բոլոր քարոզիչներն . և այնինչ հալածանք կարող չէր կարճել նոցա ազատ լեզուն՝ մահուամբ երկրէս բառնալ կ'ուզէին արդարութեան կենդանի վկայներն : Անթիւ որդիք եկեղեցւոյ՝ Տիրոջ նման անմռունչ ոչխարի պէս աշխարհիս անդդամներէն 'ի սպանդ վարեցան : Այո՛ , եկեղեցւոյ կեանք՝ հալածանք է . իւր որդւոց երջանկութիւն՝ չարչարանք : Խաչակիր սուրբն Պօղոս ալ այսպէս կ'ուսուցանէ . « Որ կամիցին աստուածպաշտութեամբ կեալ 'ի Քրիստոս Յիսուս՝ 'ի հալածանս կայցեն : »

ԴԱՍ Թ .

ԵՐԱՆԻ՛ Է ՁԵԶ ՅՈՐԺԱՄ ՆԱԽԱՏԻՑԵՆ ՁԶԵԶ . . .

Յիսուս իններորդ Երանին կ'ուղղէ առ իւր աշակերտս , որք հանդերձեալ էին նախնի մարգարէից նման , մանաւանդ Յիսուս վարդապետին պէս դէպ 'ի Գողգոթայի ճանապարհ երթալ . որոց համար նոյն խաչին ծանրագոյն վիշտ պատրաստ կար . կամակար սիրով տանել այն ամէն նախատանաց , զոր թէ ընտանի իսրայէլի ազգէն և թէ կռապարիշտ հեթանոսներէն անձնանուիրաբար կրել յանձնառու էին : Ոչ աղաղակել , ոչ վիճել , ոչ ևս տրտունջ բառնալ , Տիրոջ հեղութեան նմանելով . թող սպանեն զձեզ , թող թափի ձեր արիւն 'ի գետին , ձեր արեան երաչխաւորն ես եմ , կ'ըսէ Յիսուս , կաթիլ մի չի կորսուիր : Արդար Աբէլի օրէն մինչև 'ի Չաքարիա՝ Աստուծոյ սիրելեաց ճանապարհ արիւնով բացուած է : Ձեզմէ յառաջ մարգարէներն նոյն շաւղով գնացին . ահաւասիկ և ես կ'երթամ , օ՛ն և դուք աշակերտք իմ , ետևէս եկէք :

ԴԱՍ Ժ.

ԴՈՒՔ ԷՔ ԱՂ ԵՐԿՐԻ . . .

Մարդկային կեանք Ադամէն մինչև 'ի ֆրիստոս փտտեր էր բոլորովին հնութեան և ապականութեան մէջ . հոգին անկրօնութեամբ վարակեր էր , մարմին հիւժական ախտով . ամէն անդամներով գլխէն մինչև ոտք չարաչար վէրքերով լեցուած անխնամ թողուած էր աշխարհիս աղբիւսին վրայ , ոչ տէր ունէր , ոչ օգնական , ոչ բժիշկ , ոչ այցելու : վասն այսորիկ Դաւիթ բոլոր մարդկութեան բերնէն աղաղակ կը բառնար իւր անձին ցաւոց համար . « Նեխեցան և փտեցան վէրք իմ յերեսաց անդդամութեան իմոյ » : ֆրիստոս իբրև իմաստուն բժիշկ՝ այս կեանք վերանորոգելու համար եկաւ . որ ահա իւր աշակերտներն իբրև աղ կը ցանէ բոլոր աշխարհիս ապականեալ մարդկութեան վրայ . որոց կը պատուիրէ ճանչնան իրենց կոչումն առաքելական պաշտօնին մէջ . միշտ առնելով ուսուցանել

քան թէ սոսկ բանիւ . անհամ չի դառնալ կամ հեղգութեան մէջ կամ տգիտութեան մէջ կամ անբարոյ ընթացից մէջ : Եթէ անհամ լինիք , ասէ , այնուհետեւ դուք պիտանի չէք եկեղեցւոյն . դուք յայնժամ ինքնին անարգութեամբ կոխան կը լինիք ոտից , և իսպառ կը կորսուի ձեր աղին ազդեցութիւն :

ԴԱՍ ԺԱ .

ԴՈՒՔ ԷՔ ԼՈՅՍ ԱՇԽԱՐՀԻ . . .

Յիսուս իւր սեփհական անուն կը կնքէ իւր աշակերտաց վրայ . զի ինքն իսկ էր լոյս աշխարհի :

« Ես լոյս յաշխարհ եկի » : Այս լուսաբեր արեւ Հրէաստանի հորիզոնէն ծագելով՝ իւր առաքեալք իբրև լուսոյ ճառագայթներ կը սփռէ հանուր աշխարհին վրայ : Գնացէք , կ'ըսէ , փարատեցէք հեթանոսութեան խաւարն . դուք երբ աշխարհի լոյսն էք , երբէք կարելի չէ որ ծածկուիք . բարձր լեռան վրայ շինուած քաղաք չի թաքչիր : Ես զձեզ իբրև ճշրագ վառելով կը դնեմ Աւետարանի քա-

րողութեան բարձրագոյն աշտանակին վը-
րայ, դուք պիտի լուսաւորէք բոլոր աշ-
խարհիս տուն: Ձգոյշ եղիք, որ կեղծա-
ւոր դպրաց ու փարիսեցւոց պէս ձեր ճը-
րագի լոյս՝ կուրութեան գրուանին տակ
չի թագուցանէք: Առանց զձեզ նախ լու-
սաւորելու՝ դուք կարող չէք ուրիշներ լու-
սաւորել: Ձեր առաջնորդութիւն Մով-
սիսի առաջնորդութենէն մեծ է. նա
միայն Հրէական ազգին էր, դուք բոլոր
Հեթանոսաց. նորա բանակին առաջ լու-
սեղէն ամպ կ'ընթանար, իսկ ձեր լոյս
ձեր անձնէն պիտի արտափայլի: Ի՞նչ է
այս լոյս. վարուց ուղղութիւն, անարատ
կեանք, սէր՝ առելութեան դէմ, համ-
բերութիւն՝ հալածանաց դէմ, ներողու-
թիւն՝ յանցաւորաց դէմ, հեղութիւն՝
բարկութեան դէմ, խոնարհութիւն՝ ամ-
բարտաւանութեան դէմ, զրկանք՝ անխ-
րաւութեան դէմ, խաղաղութիւն՝ հա-
կառակութեան դէմ. ՚ի վերջոյ, բոլորո-
վին լոյս՝ խաւարին դէմ, պարանոց՝ սու-
րին դէմ, մարմին՝ կտտանաց դէմ, կեանք՝
մահուան դէմ:

Այս է ահա ձեր առաքելութեան լուսաւոր վարք, զոր պէտք է տեսնէ աշխարհ ու փառաւորէ ձեր Հայր, որ երկինքն է :

Ողբալ պէտք է այս տեղ, ո՛վ պաշտօնակից եղբարք. Քրիստոս զմեզ լոյս կ'անուանէ, մեք տգիտութեամբ խաւար դարձանք. իբրև լոյս և ճրագ՝ Տէր որոշեց զմեզ ուրիշներ լուսաւորելու. մեք մեր աղօտ լուսով նոյն իսկ մեր անձն լուսաւորելու բաւական չեմք: Քրիստոս զմեզ աղ կը կոչէ, մեք մեր ընդաբոյս և եկամուտ անհամութեամբ անպիտան համարուեցանք. չունիմք իրաւունք բողոքել թէ ժողովուրդն յանդգնութեամբ ոտից կոխան առնելով կ'անպատուէ զմեզ հրապարակներու մէջ. այլ պէտք է ուշաբերելով մտաբերենք և մեզէն ինքնադատ լինելով վճռենք այս դատաստան, թէ մեր անպատուութիւն՝ մեր տգիտութեան երեսէն է :

ԴԱՍ ԺԲ .

ՄԻ՛ ՀԱՄԱՐԻՔ ԵԹԷ ԼԵԿԻ ԼՈՒԾԱՆԵԼ,
ԶՕՐԷՆՍ . . .

Յիսուս իւր աշակերտաց առաքելութեան դասերն աւարտելէն զկնի՝ կ'սկսի նոր պատուիրանաց դաս , որով հին օրինաց թերութիւն կը լեցնէ : Թերևս կարծիք ունէին Հրէայք և օրինաց դպիրք , թէ Քրիստոս եկեր է հին օրինաց կապեր իսպառ քակելու : Ուստի կ'ըսէ , «Մի՛ համարիք եթէ եկի լուծանել զօրէնս և զմարգարէս , » և այլն : Նոյն օրէնսդիրն Աստուած մինչ երբեմն Մովսիսին ձեռքով օրէնքներ կուտար , ինքնին յաշխարհ դալով՝ հին օրինաց արմատին վրայ նոր Աւետարանին ազատ օրինաց ճիւղեր կը պատուաստէ : Արմատ չի խլեր , այլ առաւել ևս կ'ամրապնդէ Աստուածադիր օրինաց ցանկ , զոր մարդոյն ձեռք երբէք կարող չէ խրամատել զայն . մինչև անցնին երկինք և երկիր՝ օրինաց կամ մարգարէից տառերէն նշանախեց մի չպիտի

եղծուի : Ո՛վ որ համարձակի այս պատուիրաններէն փոքրիկ կարծուած պատուէր մի լուծել զանցառութեամբ և այնպէս ուսուցանել , այնպիսին երկնից արքայութեան մէջ փոքր և աննշան կը համարուի . նա իւր տիրոջ առաջ ազնիւ ծառայ չէ , այլ անհաւատարիմ հեղգամիտ մշակ , որ աւանդեալ օրինաց տաղանդ ամբողջապէս չի դործադրէր : Այո՛ , մեծ կը գրեմ , ձեր անուն երկնից արքայութեան մէջ , եթէ Աւետարանի պատուէրներն կատարելապէս ուսուցանէք : Եւ ահաւասիկ այս տեղ այժմէն իսկ ձեզ բացախօսութեամբ կ'իմացնեմ . եթէ ձեր արդարութիւն դպրաց ու փարիսեցւոց կեղծեալ արդարութենէն չի գերազանցի ճշմարտութեամբ՝ դուք կարող չէք երկնից արքայութիւն մտնալ : Նոքա Աստուծոյ անխառն սուրբ օրինաց հետ՝ ձերոց աւանդութիւն խառնելով կ'ուսուցանեն . դուք պարտիք զայն ամենայն ճշմարտութեամբ հաւատարմապէս ուսուցանել , ոչ յաւելուլ , ոչ հատանել :

ԴԱՍ ԺԳ .

ՈՐ ԲԱՐԿԱՆԱՅ ԵՂԲՕՐ ԻԻՐՈՒՄ ՏԱՐԱՊԱՐՏՈՒՑ .

Յիսուս իւր Աւետարանի տապարով չարութիւն արմատէն կը կտրէ . Մովսէս կը պատուիրէ չսպանանել, Յիսուս գեհենի կրակին պարտաւոր կը դատի զայն, որ 'ի զուր տեղ իւր եղբօր վրայ կը բարկանայ . ձեռք յայնժամ կ'սպանանէ երբ մարդոյն սիրտ կը զայրանայ լի ցասմամբ : Այս նոր պատուիրան կ'սպառնայ չի բարկանալ, որպէս զի ձեռք կարծի սպանութենէն և սուր պատենէն չի հանէ :

Գեթսեմանի ձորին մէջ այն ինչ Պետրոս՝ վարդապետին սիրով և միանգամայն վրէժխնդրութեան ոգւով վառուած սուրբ պատենէն հանեց և զարկաւ զինուորին ականջը կտրեց, հեղ Յիսուս սաստեց զինքն, որ սուրն 'ի պատեան դնէ : Բարկութեան և վրէժխնդրութեան ոգին կրակ է և ներքուստ կը տանջէ զմարտ, սորա համար Յիսուս վարդապետն սորվեցուց մեզ իւր հեզութեան դասն . «Ու-

սարուք յինէն զի հեզ եմ և խոնարհ սըրտիւ և գտջիք հանգիստ անձանց ձերոց . » որով յայտնի կը պատուիրէ որ Աւետարանի հեզ որդիքները բարկութեան սուրն 'ի պատեան դնեն, ցած ուն, ներողամիտ և խաղաղասէր լինին . որպէս զի Քրիստոնէական ճշմարիտ ընկերսիրըութեան պարտիքը լիովին կատարեն :

ԴԱՍ ԺԴ .

ԹՈՂ ԶՊԱՏԱՐԱԳՆ Ի ՎԵՐԱՅ ՍԵՂԱՆՈՅՆ . . .

Յիսուս այնչափ կը մեծարէ սիրոյ և հաշտութեան օրէնք, մինչև թողուլ կը պատուիրէ սեղանին պատարագ և նուէր, երթալ նախ հաշտութիւն և սէր կապել այն եղբօր հետ, որ խէթ ինչ կամ կասկած ունի իւր մտքին մէջ՝ թէ՛ իրաւ թէ՛ անիրաւ, կարծելով թէ եղբայր զրկեր է զինքն կամ ո՛ր և իցէ պատճառաւ մի վիրաւորեր է նորա սիրտ : Ուստի Աւետարանին սիրոյ օրէնք պարտաւոր կը կացուցանէ զմեզ, եթէ զրկեր ենք եղբայր՝ վճարենք նորա փոխադարձ . իսկ եթէ

ոչ՝ փարատենք իւր կասկած , խօսելով
համոզելով դարձեալ շինել ու կցել զինքն
'ի սէր եղբայրութեան : Եթէ այսպէս ,
զուր կ'աշխատիս ուրեմն սեղանին առաջ
երթալ և զԱստուած 'ի հաշտութիւն ու
ղօքել պատարագով , եթէ չի հոգաս նախ
խռոված եղբօրդ հետ հաշտուիլ :

Առանց այս պայմանին ոչ խունկ , ոչ
մոմ , ոչ նուէրք , ոչ պատարագ , ոչ ա-
ղօթք , ընդունելի չեն Աստուծոյ առաջ :

ԴԱՍ ԺԵ .

ԼԵՐ ԻՐԱԻԱԽՈՅ ԸՆԴ ՈՍՈՒԻ ՔՈՒՄ . . .

Յիսուս , որ հանդերձեալ աշխարհին
ահեղ դատաւորն է , որչա՞փ խնամով կ'ու-
սուցանէ , մինչդեռ կենցաղոյս ճանապար-
հին վրայ կամք՝ մեր ոտխ ընկերին հետ
իրաւախոհ լինիմք : Ներողութեան օ-
րէնսդիրն չուղէր երբէք , որ երկու եղ-
բարց անհաշտ մնալով՝ դատը արդարու-
թեան ատենին մնայ . վասն զի երկուքէն
ո՛ր մէկ դատապարտուի՝ նորա համար
կ'աղէկիզի երկնաւոր Հօր սիրտ , քանզի

իւր որդին է և Յիսուսին եղբայր : «Ահ մեծ է անկանիլ 'ի ձեռս Աստուծոյ» կ'ըսէ սուրբն Պօղոս . հանդերձեալ դատաւորին ատեան՝ արդարութեան սուր մի է , Սողոմօնի դատաստանին պէս իսկոյն մէջ տեղէն կը կտրէ երախայն . մարդկային ատեան կ'ողոքի կաշառով , երկնից ատեան՝ ոչ երբէք . վասն զի «Արդար է Տէր և զարդարութիւն սիրէ , և զուղ-
ղութիւն տեսանեն երեսք նորա : »

ԴԱՍ ԺԶ .

ՈՐ ՀԱՅԻ Ի ԿԻՆ ՄԱՐԴ ԱՌ Ի ՅԱՆԿԱՆԱԼՈՅ . . .

Մովսիսեան օրէնք՝ շնութիւն կը համարի յայնժամ միայն , երբ մարդ իրօք կը շնանայ , Յիսուսին գերազանց օրէնք նոյն շնութեան արմատ սրտէն կը կտրէ . ուստի կ'ըսէ . Ո՛վ որ ցանկանալու համար 'ի կին մարդ հայի , նա իւր սրտին մէջ կը շնանայ չարութեան խորհրդով : Այո՛ , որչա՞փ մեծ է Աւետարանին այս զգուշութեան պատուէր : Աչք՝ սրտին կարապետն է , որ կ'զբօսնու միշտ աշխարհիս

առարկայից վրայ բնական հակամիտութեամբ և մարդոյս զգայարանաց մէջ, ամենէն դիւրագգացն է : Սրտի ցանկութիւն միշտ մոխրին տակ թաղուած գաղտնի հուր մի է . աչաց հայեցուածքն է , որ զայն կը վառէ և կը բորբոքէ 'ի վատթարն : Ճշմարիտ է այս . Սուրբ Գիրք բազմադիմի օրինակներ կը հանէ մեր առաջ : Դրախտի ծառն , որ գեղեցիկ էր և հաճոյ աչաց հայելոյ՝ զնախահայրն մեր հրապուրեց 'ի պատուիրանադանցութիւն . Սեթայ ցեղի Աստուծոյ որդիքներն՝ կայենի դատերք տեսնալով չժուժեցին , այլ 'ի նոցանէ ամուսին ընտրելով՝ Աստուծոյ որդիքներն մոլորեցան որդւոց մարդկան հետ , մինչև համաշխարհական ջրհեղեղ ողողեց զիրենք առ հասարակ 'ի կտրուստ : Դաւիթ մինչդեռ իւր պալատի տանիքին վրայ կը ճեմէր՝ աչքին զբօսանք դարձաւ 'ի Բերսաբէն . յորմէ հետևեցաւ կատարեալ շնութիւն և անտի ձեռնարկեց այն ահեղ ոճրագործութեան , որուն համար զօրհանապաղ լալով իւր մահիճ կը թըրջէր : կը թողում յիշել աստ Յակովբին

դուստր Դինա, Յովսէփ գեղեցիկ, Յուզիթ և Շուշան, որք առ հասարակ աչքին թակարդով բռնուեցան, ու ըմբռնեցին: Ո՞վ կարող է աչքի գայթակղութենէն ազատ մնալ. նա միայն, որ Աստուծոյ երկիւղ, Յիսուսի սէր, խաչին երախտիք յաճախ կրելով սրտին մէջ՝ միշտ յաղօթս կ'ապաստանի. « Դիր, տէր, պահպան բերանոյ իմոյ և դուռն ամուր շրթանց իմոց. զի մի՛ խոտորեսցին սիրտ իմ՝ բանիւ չարութեան »: « Տէր զքօսանս աչաց մի տար ինձ և զցանկութիւն դարձո՛ յինէն »:

ԴԱՍ ԺԷ.

ԵԹԷ ԱԿՆ ՔՈ ԳԱՅԹԱԿՂԵՑՈՒՑԱՆԷ ԶՔԵԶ . . .

Յիսուս այնչափ մեծ ու կարևոր կը դատի մեր սրտէն արմատովի խլել ցանկութեան կիրք, մինչև բացարձակ հրաման կ'ընէ՝ ի բաց կտրել մեր մարմնոյ այն պիտանի անդամներն, որ մեր սրտին ու հոգւոյն գայթակղութեան առիթ կը լինին,

այսինքն հանել լուսատու աչք ու կտրել
 գործակատար ձեռք . բարի ու լաւ է ա-
 նաչք և անձեռն մնալ, քան թէ ամբողջ
 մարմնով գեհենի կրակին մաանուիլ : Հո-
 գւոյն կեանք ու բարեմասնութիւններն
 ամբողջ պահելու համար՝ մարմնոյ հեշ-
 տութեան զգայարանքներն զոհել կ'ու-
 սուցանէ Աւետարան . զի հոգի առաւել
 է քան զմարմին : Թող այս, եթէ աչքիդ
 չափ պիտանի բան մի ունիս, որուն հա-
 կամիտեալ ես՝ մոլեկան կիրքերուդ բու-
 ունքն յօժարութեամբ . թող զայն, կտրէ,
 հեռացուր քեզմէ երբ գայթակղութեան
 առիթ է քեզ : Աշխարհիս ճանապարհի մէջ
 այս դարանակալ օձի որոգայթէն փախ-
 չիլ մեծ արիութիւն է : Յովսէփ մինչդեռ
 մօտ էր և բռնուած, թող տուաւ իւր
 հանդերձ, փախաւ ազատեցաւ, մարմին
 մատնեց բանտին և շղթային, հոգին ա-
 զատ մնաց վաճառ կնոջ հրապուրանաց կա-
 պանքէն : Դաւիթ այս որոգայթէն բա-
 ցակայ էր բաւական, բայց խոյս չի տալով
 բռնուեցաւ արագ . Ուրիա Քետացւոյ
 պարտիզի որսորդն զինքն իբրև թռչուն

մի նետահար՝ պալատի պաշտդամէն վար
ձգեց : Ուրիմն եթէ մօտ ես՝ խոյս տուր ,
եթէ հեռու ես՝ մի՛ մօտենար . աչքէդ
միշտ զդուշացիր , որ սրտիդ մէջ վատ
կիրքերու տեղի չի տաս :

ԴԱՍ ԺԸ .

ՈՐ ԱՐՁԱԿԻՑԷ ԶԿԻՆ ԻԻՐ . . .

Մովսէս Հրէից խստասրտութեան հա-
մար ամուսնեաց միութեան կապ յակա-
մայից կտրելու սահման կը դնէ . այսինքն
ատելի կամ արհամարեալ կին՝ իւր այ-
րէն բաժանելով, ապահարզանի այն է
արձակման թուղթ մի տալ ձեռք : Յի-
սուս այս նուիրական կապ անլուծանելի
կերպով կ'ամրապնդէ , Աստուածական
վճռով մի կնքելով զայն . « Զոր Աստուած
զուգեաց , մարդ մի՛ մեկնեսցէ : » Աստ-
ուած այս պսակ դրախտին մէջ կապեց .
Ադամն ընդունեց զայն , ճանչցաւ այս
մեծ խորհրդոյն գերազանցութիւն և
զուրցեց այս նշանաւոր խօսք . « Թողցէ
այր զհայր և զմայր իւր և երթիցէ զհետ

կնոջ իւրոյ . » և այլն : Վասն զի Ադամ
իրբև մարգարէ մի գուշակեց թէ նորա-
ստեղծ կին՝ իւր մարմնոյ ոսկերներէն առ-
նուած կողմի է՝ ճիշդ նման է ինքեան ,
որով ինքն և իւր կին մի մարմին կը կազ-
մեն նոյն և համատիպ . շիկայ բնաւ մարդ-
կային օրինաց սուր մի , որ կարենայ սոյն
միացած մարմին ընդ մէջ բաժանել : Ե-
կեղեցին Աւետարանի այս խօսքը « Առանց
բանի պոռնկութեան » հիմն բռնելով՝
դուն ուրեք ներողապէս կ'արձակէ այն
կին , որ անհաւատարիմ է սուրբ ամուս-
նութեան պայմանին մէջ և յայտնապէս
պոռնիկ : Առտուծոյ այս գերագոյն օրէնք
անխախտ պահելով՝ ոչ ոք կարող է Եկե-
ղեցւոյ հրամանէն դուրս ինքնահաճոյ
տնօրէնութիւն մի առնել : Խոտաբարոյ
Հրեայք շատ անգամ թեթև պատճառ-
ներու համար կ'ատէին իրենց կիներ ու
արհամարհանօք դուրս կը հանէին տնէն .
Աւետարանին արդարութիւն կանանց ի-
րաւունք պաշտպանելով՝ պոռնկութեան
պատճառէն ՚ի զատ ուրիշ պատճառ մի
իրաւացի չի համարիր ամուսնական կապին

պինդ հանգոյց քակել : Սուրբն Պօղոս , որ ֆրիստոսի հոգին կը կրէր , մեծ պատկառանօք կը յարգէ տիրոջ օրէնք . « Այլ կանամբեանցն պատուիրեմ , ոչ ես՝ այլ Տէր , կնոջ յառնէ մի՛ մեկնիլ . ապա թէ մեկնեսցի , անայր մնասցէ , կամ անդրէն ընդ առն իւրում հաշտեսցի և առն զկին իւր մի թողուլ » :

ԴԱՍ ԺԹ .

ԱՅԼ ԵՂԻՅԻ ՁԵՐ ԲԱՆ , ԱՅՈՆ՝ ԱՅՈ , ԵՒ ՈՉՆ՝ ՈՉ

Հին օրինաց մատեան՝ միայն սուտ երգումն կ'արդիլէ . իսկ նոր Աւետարան երգման խօսքերն խսպառ կը մերժէ և կը հրամայէ ամենեին չերդնուլ ոչ սուտ ոչ ճշմարիտ , ոչ երկինք որ Աստուծոյ Աթոռն է , ոչ երկիր որ նորա ոտից պատուանդանն է , ոչ Երուսաղէմ , որ նորա սուրբ քաղաքն է՝ և ոչ ևս՝ ի գլուխ մարդոյ , որ կարող չէ մազ մի ստեղծել թուխ կամ սպիտակ : Այլ ձեր խօսքերուն ճշմարտութեան պայման այս միայն բաւա-

կան է . այոն՝ այո՛ ասել և ոչն՝ ոչ . քան
զայս աւելին սրտի խարդախութենէն է :
Քրիստոնէական եղբայրութեան մէջ եր-
բէք հարկ չիկայ երդման , երբ ընկե-
րական սիրոյ և հաւատարմութեան պայ-
մաններն պահուին , որ է խօսքին պարզ
կերպարանք չպատրուակել ընկեր խա-
բելու նպատակաւ . հապա ամէն բանի
մէջ անկեղծ խօսիլ ուղիղ և ճշմարիտ դա-
տել : Ստախօսութիւն հին շարագիւտ
հնարք է , որ օձին բանսարկութեամբ
մարդոյն ականջն ապականեց . ով որ սուտ
կը խօսի , նա որդի չէ Աւետարանի ճշ-
մարտութեան . այլ դրախտի օձին հե-
տևող արբանեակն է : Որչա՞փ թեթև է
այնպիսեաց առաջ Աւետարանին այս ա-
հաւոր պատուէր , որք աշխարհիս շահա-
վաճառութեան մէջ . ոչ թէ երկինք ,
գետին , Երուսաղէմ , գլուխ , այլ Ամե-
նակալ Աստուծոյ մեծ անուն միշտ երդ-
մամբ յեղյեղելով կը խօսին և կը խա-
բեն : Եթէ արարուած բաներուն պատիւը
կը պահանջէ Աստուած , որչա՞փ իւր վեհ
անուան , որ նոցա արարչապետն է : Կա՛մ

փախչիլ կամ զգուշանալ պէտք է ժամանակիս պատրող ու խարուսիկ կեղծաւորներէն . մէկն կ'երդնու, միւսն կը հաւատայ . ճարտար լեզուն կը կեղծէ, պարզամիտ կը խարուի . սուտ և կեղծաւոր քաղաքավարութիւնն մեր ընկերական կեանք իսպառ խանդարերէ : Այսպիսի սուտակասպաս մարդոցմէն ազատ կենալու համար՝ Դաւթի խնդրուածներով առ Աստուած դիմենք . « Ապրեցո՞ղիս , Տէր , զի նուազեաց սուրբ . նուազեցան ճմարտութիւնք յորդւոց 'ի մարդկանէ : Ինանիր խօսեցաւ այր ընդ ընկերի իւրում , շքրթամբք նենգաւորօք սրտէ 'ի սիրտ խօսեցաւ » : Համբերենք ուրեմն միշտ այս աղօթելով . Տէր վրէժխնդիր է , օր մի կը բառնայ երկրէս այն անձն , որ իւր ընկերին հետ նենգաւոր շքթունքներով կը խօսի :

ԴԱՍ Ի՛ .

ՄԻ՛ ԿԱՂ ՀԱԿԱՌԱԿ ՉԱՐԻՆ . . .

Մովսիսի օրինաց դատավճիռ ատեան աններող խստութեամբ պատուհաս կը

վճռէ . Ակն ընդ ական , ատամն ընդ ատաման . այսինքն է ֆլաստին տեղ դարձեալ ֆլաստ փոխարինել : Ի՞նչ էր այս օրինաց զօրութիւն . աչքին տեղ աչք , ատամին տեղ ատամ միշտ վճարելով՝ մարդկային ընկերութիւն կոյր և ատամնաթափ կը կացուցանէր : Օրինաց խստութիւն այսպէս մարմինս պատժելով՝ հետզհետէ խեղճանդամ կ'ընէր ողջ մարդիկ , պատուհասի երկիւղ թէպէտ և չարութիւն կարճել կ'ուզէր մարդկային ընկերութենէն , այլ վրէժխնդրութեան հողին խապուկարող չէր հանել մարդոց ռիսակալ սրտէն :

Յիսուս Մովսիսին տէր՝ իւր ծառայէն աւելի հեղ է , այս վրիժառու բարկութեան կրակ կը շիջուցանէ նոր պատուիրանադրութեամբ . « Այլ ես ասեմ՝ ձեզ մի՛ կալ հակառակ չարին » : Ո՛վ որ աջ երեսիդ ապտակ կը զարնէ՝ ձախն ևս դարձուր . ո՛վ որ շապիկդ կը հանէ , բաճկոնդ ալ թող տուր . ո՛վ որ զքեզ մղոն մի տեղ բռնաբար կը վարէ , դուն երկու մղոն գնայ . ո՛վ որ քեզմէ կը խնդրէ , տուր . ո՛վ որ փոխ առնուլ կ'ուզէ՝ դժկամակու .

Թեամբ երեսդ մի՛ դարձուներ : Այս է
ահա Աւետարանի մշտնջենաւոր հաշտու-
թեան սքանչելի օրէնք , սիրոյ և խաղա-
ղութեան աստուածանշան աղեղն , զոր
Քրիստոս միայն եբեր յաշխարհ , այն ինչ
ինքն իրրև արդար Նոյին զո՛հ՝ Գողգօթա-
յին դլուխ զենուեցաւ , իւր կարմիր ա-
րեան կաթիլներու ցօղերէննոր հաշտու-
թեան աղեղն կամարտձև յօրինեց խա-
չին վրայ . Նոյ միայն չը տեսաւ զայն , այլ
բովանդակ աշխարհ :

Չարին դէմ հակառակելով՝ կը զայրա-
նայ չարն . չարին դէմ հեղանալով՝ կը զի-
ջանի չարն : Մովսիսին օրէնք հուր էր ,
որ միշտ բարկութիւն նիւթելով՝ մարդիկ
իրարու դէմ՝ ի վրէժխնդրութիւն կը վա-
ռէր . Յիսուսի օրէնք ջուր է , որ մար-
դոց սրտի բարկութեան հրդեհ խալառ
կը շիջուցանէ : Ո՞վ են այս երկու գերա-
գոյն օրէնսդիրք . մէկին ձեռք սուր՝ ե-
րեսէն բարկութեան բոց կը փայլատակի ,
ներել բնաւ չը գիտեր , թշնամին և ա-
տելին առ հասարակ կ'սպանանէ . միւ-
սին ձեռք խաչ և Աւետարան՝ իւր ատե-

լին իբրև բարեկամ կը սիրէ և 'ի սրտէ
կը ներէ իւր շարանենդ. թշնամւոյն, Մովսէս
և Յիսուսն են սոքա. մէկն նեղ սիրտ
մարդ է, միւսն երկայնամիտ Աստուած.
չափէ այս տեղ մարդոյն և Աստուծոյ
գութ. մէկին վճիռ մահ է, միւսին կեանք.
Մովսէս ազգասէր է, Յիսուս մարդասէր.
Մովսէս մարդկային ընդարձակ սիրոյն
պայման կ'ամփոփէ միայն Հրէական ազ-
գին վրայ, ուստի կը պատուիրէ օտա-
րազգի թշնամին մահու չափ ատել և ըն-
տանի ազգակից սիրել: Այսպէս չէ Յի-
սուսին պատուէր, այլ բարձր և գերա-
գոյն. Յիսուս մարդկային ընկերութեան
անպայման սիրոյն չափ չի դներ այս կամ
այն ազգի վրայ ամփոփելով, հապա սէր
կ'ընդարձակէ համատարած մարդկու-
թեան վրայ. և կը հրամայէ առանց խըտ-
րութեան սիրել այն ամենայն, որ մարդ
է և ընկեր, չբաժանել իրարմէ բնաւ
Հրէայն և Հեթանոս: Աւետարանի ուս-
ման մէջ ամէն դասերէն բարձրագոյն
դասն է այս, զոր աշխարհի որդիք կա-
րող չեն սորվիլ. միայն Աւետարանի ա-

չակերտաց մէջ խիստ փոքրիկ մասն են այս դասին համար մրցանակ առնողներն: Մինչդեռ աշխարհ թշնամին կ'ատէ, ո՞վ կարէ ընդունել. աշխարհ լկողաց և չարչարողաց համար նշովք կը կարդայ, ո՞վ կարէ հալածիչներ օրհնել կամ ատելեաց համար բարիս մաղթել: Այո՛ Յակովբ, Յովսէփ և Դաւիթ առանց Աւետարանի աշակերտութեան ուսան այս դաս, իսկ Մարգարէք, Առաքեալք, Մարտիրոսք, Հայրապետք, այս դասին մէջ քաջավարժ հանդիսացան: Որչա՞փ բարձր ու վսեմ է սոյն առաքինութեան նպատակ. անկատար մարդ՝ Աստուծոյ կատարելութեան կը վերածէ, աշխարհիս որդիքներ երկնաւոր հօր որդիքներ կը գրէ, որ իւր արև և անձրև բարեաց և չարեաց, արդարոց և մեղաւորաց վրայ հաւասար կը բաշխէ:

Աշխարհ իւր սիրելին կը սիրէ, աշխարհ իւր բարեկամաց միայն ողջոյն կուտայ. Աւետարան իւր ընտիր զաւակներ կ'որոշէ և կը զատէ աշխարհիս սովորական ճանապարհէն ու կեղծաւոր վարմունքէն և

կ'առաջնորդէ դէպ'ի ևս կատարելագոյն
ճանապարհ . երկնաւոր Հօր կատարելու-
թեան նմանութիւն՝ հարազատ որդիք-
ներէն կը պահանջէ : Այո՛ մարդ մահկա-
նացու և ապիկար իւր փոքրիկ անձին չա-
փաւորութեամբ միայն կարող է առաքի-
նանալ, թող չի ձգտի յանդգնութեամբ
Հօր Աստուծոյ անհասանելի կատարե-
լութեան հաւասարիլ : Ի՞նչ հաւասարու-
թիւն ունի կաթիլ մի ջուր՝ անսահման
ովկիանոսին հետ, նշոյլ մի լոյս՝ արևուն
հետ, նուաստ արարած մի՛ իւր Արարչին
հետ : Մարդոյն կատարելութիւն՝ միայն
իւր ուժին և դրուած պատուիրաններուն
չափով է . երանի՛ թէ նոյն չափով բաղ-
ձայինք առաքինանալ, բաւ և շատ էր :

Տ Ե Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՄԱՏԹԷՈՍԻ Զ · ԳԼԽՈՅՆ ՎԵՐԱՅ

ԴԱՍ ԻԱ.

ԶԳՈՅՇ ԼԵՐՈՒԹ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՆ ՁԵՐՈՒՄ . . .

Յիսուս Մովսէսի օրինաց թերի մնացած դասերն՝ իւր Աւետարանի բարձրագոյն դասերով լրացոյց . այս վեցերորդ գլխոյն մէջ կ'սկսի զգուշութեան նոր դասեր աւանդել , որով կը դաստիարակէ իւր նորքնծայ աշակերտք ու միանգամայն բոլոր հաւատացեալներն , որպէս զի չի նմանին դպրաց ու վարիսեցւոց , որոց ամէն գործքեր արտաքին կեղծաւորութեամբ խառնուած էր . ողորմութիւն , պահք և աղօթք իրենց համար միայն խաբէութեան միջոց մի էր : Երուսաղէմի հրապարակին մէջ , բազմախուռն ժողովրդոց առաջ փող հարկանելով , աղքատ-

ներ հրաւիրելով 'ի տես աշխարհի ողորմութեան նուէրք կը բաշխէին : Ի՞նչ էր նոցա մտաց գաղտնի նպատակ, ուրիշ բան չէր, այլ թէ մարդիկներ տեսնան և գովութեամբ հռչակելով փառաւորեն զիրենք : Այս մոլորամիտ կեղծաւորներն երկնաւոր Հօրէն վարձք մի չէին յուսարբաւական կը համարէին մարդոց տուած գովութիւն և փառք : Դուք, կ'ասէ Յիսուս, հեռացէք փարիսեցւոց կեղծաւոր կերպերէն . այնչափ զգուշութեամբ ու ծածուկ տուէք ձեր ողորմութիւն կարօտեալ անձին, մինչև աջ ձեռին տուած՝ ձախ ձեռք չիմանայ . վստահ եղերուք մի՞ կասկածիք, Աստուած հաւատարիմ է . նա երբ ծածուկ կը տեսնայ ձեր արոց նուէրք՝ յայտնապէս 'ի տես աշխարհի կը վճարէ վարձք . ուստի հարկ չէ, որ տեսնող մարդիկ իբրև վկայ կացուցանէք ձեր առաքինութեան :

ԴԱՍ ԻՅ.

ԵՒ ՅՈՐԺԱՄ ԿԱՅՅԷՔ ՅԱՂՕԹԱՍ . . .

Յիսուս աղօթից պատշաճագոյն դասն նոյնպէս ամենայն զգուշութեամբ կ'աւանդէ, որ կեղծաւորաց նման հրապարակներու անկիւններ շէնջիւն ձայնով չաղօթենք՝ մարդկանց առաջ իբրև ջերմեռանդ Աստուածապաշտ երևնալով. փարիսեցիք ի՞նչ նկատումն ունէին այս կերպ աղօթքէն . դարձեալ նոյն փառք և գովութիւն որսալ մարդիկներէն. թէ իրենք հասարակ մարդոցմէն որոշուած՝ աւելի արդար, կրօնապաշտ և պատուիրանապահ երկիւղած մարդիկ են : Այսպէս էին այո՛ արտաքին երևոյթով, այլ իրենց սիրտ և երիկամունք բոլորովին զուրկ էր սուրբ կրօնի զգացումէն : Խաբէութեան դասերու մէջ խիստ վարժ լինելով՝ քաջ գիտէին արտաքին կերպարանքով բարեպաշտ ձևանալ :

Յիսուս վարդապետ իւր նորավարժ աշակերտները կրհանէ փարիսեցւոց կեղծա-

ւորութեան դպրոցէն և կը մուծանէ Աւետարանին պարզութեան դպրոց . որուն դասն այս է , չաղօթել փողոցներու անկիւն 'ի լուր մարդկանց , այլ մտանել առանձին իւր սենեկին մէջ , կամ լաւ ևս իւր սրտի խորութեան մէջ և այնպէս աղօթել առ երկնաւոր Հայրն . քանզի սրբտին անձայն մրմունջ ու հառաչանք շուտ կը հասնեն երկինք Հօր ականջ , քան թէ շրթունքներուն բարձր աղաղակ : Դանիէլ Բաբելօնէն երես դէպ 'ի Երուսաղէմի տաճար դարձուցած կ'աղօթէր՝ տաճարին Տէր կը լսէր . երից մանկանց օրհնութեան ձայն հնոցի շառաչող բոցոյն մէջէն մինչև երկինք կը հասնէր . Յովնանու ձայն ծովու խոր անդունդէն , կէտ ձկան փորէն ալիքներ պատառելով դէպ 'ի վեր կ'ելլէր : Սրտի ձայն արագքնթաց է և միշտ հաճելի Աստուծոյ առաջ :

ԴԱՍ ԻԳ .

ՄԻ՛ ՇԱՏԱԽՕՍ ԼԻՆԻՔ . . .

Յիսուս ոչ միայն կը խոտէ փարխեցաւ

կան աղօթից ձև , այլ նոր դաս մի ևս կ'ա-
 ւանդէ , որ հեթանոսներուն պէս աղօթե-
 լոյ ժամ շատախօս չլինիմք : Այս պատուէր
 ուղիղ հասկցիր , ո՛վ Աւետարանի հե-
 տեող աշակերտ . մի՛ կարծեր բնաւ թէ
 Տէր կը մերժէ երկարատե աղօթք կամ
 անձանձրոյթ խնդրուածք . քաւ ոչ եր-
 բէք . եթէ այսպէս , ապա ուրեմն ինքն
 իւր վարդապետութեան դէմ հակառակ
 կը գործէր , որ շատ անգամ առանձնա-
 նալով 'ի Ձիթ ենեաց լեռ , ողջ գիշեր կ'ա-
 ղօթէր և նոյն ինքն կը պատուիրէր յա-
 մենայն ժամ աղօթել ու շձանձրանալ :
 Ուրեմն հեթանոսաց շատախօսութիւնն
 միայն երկարաժամ աղօթից վրայ չէր ,
 հապա աւելի անպատշաճ բաղմադիմի
 խնդրուածներ կը պարունակէր իրենց ա-
 ղօթագրեանց մէջ , ինչ որ աշխարհիս
 ունայն մեծութեան կը վերաբերէր . զոր
 օրինակ թագաւորութիւն , իշխանութիւն
 ճոխութիւն , հարստութիւն , բախտի յա-
 ջողութիւն . մէկ խօսքով , աշխարհիս ,
 մարմնոյն և այլ պէս պէս ունայնասիրու-
 թեան վայելչութիւններ , որոց կը յօ-

Ժարամտէր հեթանոսական մարմնապաշտութիւն :

ԴԱՍ ԻԴ .

ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ՅԵՐԿԻՆՍ ԵՍ . . .

Աւետարանին սուրբ գիտութիւն երբ աշխարհիս խաւարեալ որդիքներ լուսաւորեց , բացեց նոցա առաջ հանդերձեալ աշխարհին դուռն . սորվեցուց իրենց թէ դուք որդիք մարդկան , այսուհետեւ երկնաւոր Հօր ընտանեկան զաւակներն էք , ձեր մեծախնամ գորովալից Հայր գիտէ թէ ինչ պէտք է ձեզ . նա աշխարհիս մահկանացու հայրերուն պէս տխմար և ասուշ չէ : Ահա ձեր աղօթից նոր համառօտ դասն , սորվեցէք ամենայն ուշադրութեամբ : « Հայր մեր որ յերկինս ես » : Դրախտի հայրենի տունէն տարագրուած որդիք՝ բազմաստուած հեթանոսութեան մէջ մոլորուելով՝ մոռցան այն ճշմարիտ Հօր Աստուծոյ Ամենակալ անուն , որ երկնից բարձրութեան մէջ կը բնակի : Յիսուս նորա միածին Որդին յայնեց մեզ Հօր ա-

նուն և պատուիրեց որ խնդրենք այսու-
հետև նոյն սուրբ անուն յիշուի իւր հա-
ւատացեալ որդւոց վրայ . թող եղծուին
ու կորսուին աշխարհիս խաւար իշխանին
դրած Արամազդայ , Անահտայ և Բա-
հաղի պիղծ անուններն . թող գայ տի-
րէ մեր վրայ երկնից մշտնջենաւոր ազատ
թագաւորութիւն . նորա օտից պատուան-
դանի տակ փշրին Նաբուգոդոնոսորի
բարձրագոյն արձան և հին աշխարհի բըռ-
նակալութեանց գահերն : Բարձրելոյն իշ-
խանութեան վէժ՝ բոլոր տիեզերք լեցուց
և իւր տակ ճմլեց ամէն բարձրացած հը-
պարտութիւններն : Աստուած երբ տի-
րեց արդարութեամբ , այլ ևս տիրապե-
տող աշխարհիս կամք չի մնաց : Աւետա-
րանի որդիք շուտ մոռցան աշխարհ և աշ-
խարհիս բազմանուն հայրեր , վաղ ու վարժ
արտասանեցին Յիոուսին այս դասն « Ե-
ղիցն կամք քո որպէս յերկինս և յերկ-
րի » : այսինքն ո՛վ Տէր մեր և Հայր , ինչ
որ երկնից աստուածպետական ատենիդ
մէջ կը կամիս և կը տնօրինես հաւատա-
ցեալ որդւոցդ համար՝ բարի են : Գի-

տեւք քո կամք , որ մարդոյն յաւիտե-
նական կեանք է , ամօթապարտ դէմքով
կը խոստովանիմք ստոյգ թէ աշխարհիս
բռնաւոր հայրեր 'ի զուր զմեզ չարչարե-
ցին ու խաբեցին . ոչ ոք 'ի նոցանէ յա-
ւիտենական կեանք խոստացաւ մեզ . ի-
րենք իրենց սնտախ յոյսերով մէկտեղ գե-
րեզմանին մէջ կորսուեցան :

ԴԱՍ ԻԵ .

ԶՀԱՅ ՄԵՐ ՀԱՆՍՊԱՋՈՐԴ ՏՈՒՐ ՄԵՋ ԱՅՍՈՐ .

Յիսուս մեր հոգւոյն համար կենաց հաց
կը մատակարարէ , բայց մեր մարմնոյն
ածման առօրեայ պարէնն ևս չի մոռնար .
այլ կ'ուսուցանէ նոյն իսկ կորստական հա-
ցին համար ևս թախանձել զհայր . « Զհաց
մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր » :
Այո՛ , ամէն քաղցեալներ հացի կ'սպասեն ,
մարդ , անասուն , թռչուն . Հօր Աստու-
ծոյ ձեռքն է որ կը բանայ և կը կերակ-
րէ զայսոսիկ , Նա՛ չքոտի ճճին անգամ
կը տեսնայ ու կը խնամէ , չի մոռնար . Ե-
թէ խռովելով իւր երես դարձունէ , եթէ

արևն և անձրև արգիլէ, մեր մարմնոյ կեանք և ուժ պակսելով՝ մեք խփոյն ՚ի հող կը դառնամք : Շնորհալի սուրբ Հայրապետ այս կէտ քաջ կը բացատրէ . « Հացն զմարմինն բուծանէ, բանն զհոգին կեցուցանէ » : Այս երկու կարևոր պարէն՝ որ մեր իսկական կենդանութիւն է, կարօտ ենք հանապաղ խնդրել մեր երկնաւոր Հօրէն :

ԴԱՍ ԻԶ.

ԹՈՂ ՄԵՋ ԶՊԱՐՏԻՍ ՄԵՐ . . .

Յիսուս, որ իբրև պարտապան երաշխաւոր եղև մարդկային անվճարելի պարտուց՝ կ'ուսուցանէ այս խօսքով որ միշտ աղերս մատուցանեմք իւր դժած Հօր առաջ . « Թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց » : Ի՞նչ են մեր պարտիքներ . յանցանք, որով Աստուծոյ սուրբ օրինաց դէմ կամակարուժեամբ մեղանչելով՝ պարտապան դռնուած եմք : Այս խնդրուածոց մէջ անհրաժեշտ պայման մի կայ . թող, կը

խնդրենք Հայր , և մեր պարտուց մուրհակներ պատուէ . այլ 'ի դուր է այս խընդրուածք , ոչ կը ներէ , ոչ կը թողու և ոչ կը պատուէ մուրհակներն , եթէ մեք նախ մեր ընկերոջ պարտքեր չի թողումք : Այս տեղ հաշիւ մի տեսնալ հարկ է . ո՞րչափ է մեր պարտուց որքանութիւն առ Աստուած և ո՞րչափ մեր ընկերին առ մեզ : Մեր խղճին գիտակցութիւն գիտէ այս և կը վկայէ , թէ մեր պարտք առաւել բազմապատիկ է քան մեր ընկերին : Աւա՛ղ մեզ , մոռնալով իրաւունք և դատաստան , առ Աստուած եղած պարտքեր ժխտելով չենք վճարեր , խստութեամբ վարուելով մեր ընկերին հետ , բանտի շրջթաներուն մատնելով զինքն կը խեղդեմք չարաչար . մինչև չվճարէ մեր պարտուց փոքրիկ պահանջ , ազատութիւն չունի : Երբ մեք այս դատաստանաւ կը դատեմք մեր ընկեր , մեր յոյս և ակնկալութիւն 'ի դերե է . ի՞նչ համարձակութեամբ կարող եմք մեր երկնաւոր Հօրէն ներողութիւն գտնել , երբ յանցաւոր որդիքներս չթողումք նախ ներելով մեր յանցաւոր

եղբարց . վասն զի Աստուած յայնժամ
կընեռէ , երբ մարդ մարդոյն ներէ :

ԴԱՍ ԻԷ .

ԵՒ ՄԻ՛ ՏԱՆԻՐ ԶՄԵԶ Ի ՓՈՐՁՈՒԹԻԻՆ . . .

Յիսուս Աստուած ինքնին յաշխարհ ե-
կաւ ու մարդկանց մէջ բնակելով փոր-
ձով իսկ տեսաւ թէ անզօր և ապիկար
մարդիկ կարող չեն աշխարհիս բազմա-
դիմի փորձանաց ալիքներուն դէմ դնել .
ուստի կ'ուսուցանէ ամէն ժամու մէջ երկ-
նաւոր Հօր կազդուրիչ օժանդակութիւն
ըօրավիդ կանչել ու խնդրել միշտ՝ չտալ
զմեզ այն փորձանքներուն ձեռք , որում
կարող չեմք հանդուրժել կամ անսասան
մնալ Յովբայ մեծ նահապետին պէս : Տէր ,
Հայր մեր , դու գիտես իսկ քու թշուառ
զաւակներուդ անհաստատ տկարութիւն ,
որ իբրև խռիւ և փոշի կը տարուբերին
թեթև հողմերէն անգամ . ձեռն տուր
երկինքէն ու ամէն վերահաս չարիքնե-
րէն պատսպարէ անօգնական զաւակներդ
չիկայ աշխարհիս վրայ մարդկային ձեռք

մի, որ կարենայ զիրենք փրկել. Տէր, դու
միայն ձեռն տուր ինչպէս Պետրոսին, մար-
դիկներէն յոյս չիկայ. վասն զի քոյ է ար-
քայութիւն, քոյ է զօրութիւն, քոյ են
երկինք, քոյ է երկիր, քոյ է մարդն, որ
չքեզ կ'օրհնէ ու կը փառաւորէ յաւի-
տեանս յաւիտենից :

ԴԱՍ ԻԸ .

ԵԹէ ԹՈՂՈՒՅՈՒՔ ՄԱՐԴԿԱՆ ԶՅԱՆՅԱՆՍ . . .

Որչա՞փ կարևոր կը դատի ներողու-
թեան դասն, զոր ՀԱՅՐ ՄԵՐԷՆ յետոյ
դարձեալ կը կրկնէ Յիսուս և իբրև ան-
հրաժեշտ պայման մի դնելով կը վերջացնէ
այս մեծ պատուէր : Ի՞նչ է այս անդր-
ժելի պայման, զոր Աստուած վճռեց ու
կնքեց, ահաւասիկ . « Եթէ թողուցուք
մարդկան զյանցանս նոցա, թողցէ և Հայրն
երկնաւոր զյանցանս ձեր » և այլն : Այս-
ինքն եթէ դուք ՚ի սրտէ թողուք ձեր
եղբօր, ես ալ կը թողում ձեզ . իսկ եթէ
աններող խստասրտութեամբ ձեր համա-
կարիք եղբարց չէք թողուր, ստոյգ և
ճշմարիտ այժմէն կ'ըսեմ ձեզ, բնաւ մի՛

ակնկալէք, մի՛ յուսաք, թէ ձեր երկնաւոր Հօրէն ներողութիւն կը գտնէք. առանց ներելոյ՝ ներողութիւն չիկայ: Պետրոս հարցուց Յիսուսին. Տէր, ասաց, քանի՞ցս անգամ պէտք է ներեմ մեղուցեալ եղբօրն. մինչև եօթն անգամ. Յիսուս պատասխանեց, ես չասացի քեզ թէ եօթն անգամ, այլ եօթանասնիցս եօթն: Պէտք չէ այնպէս հասկնամք որ Յիսուս այս որոշեալ թուով ներողութեան չափ ու սահմանը կը դնէ: Ո՛չ, այլ բացարձակ կը հրամայէ, որ մեք մեր եղբօր անսահմանաբար ներեմք թէ և մի աւուր մէջ եօթանասնիցս եօթն անգամ մեղանչէ մեր դէմ: Մարդիկ քանի որ այս աշխարհիս վերայ ընկերական կեանքով կապուած են իրարու հետ, անհնարին է, որ նոքա ընկերական յարաբերութեանց մէջ իրարու դէմ չմեղանչեն: Ուստի խաղաղութեան հրեշտակ Յիսուսը ներողութեան անսահման օրէնքը կը հաստատէ, որպէս զի մշտնջենաւոր խաղաղութիւն պահէ իւր հաւատացեալ եղբարց մէջ:

ԴԱՄ ԻԹ .

ԵՒ ՅՈՐԺԱՄ ՊԱՀԻՑԷՔ . . .

Յիսուս աղօթից դասին հետ նոյն զգուշութեամբ կ'աւանդէ և պահեցողութեան դասն , բողոքովին տարբեր դըպրաց ու փարիսեցւոց մարդահաճոյ կերպերէն . որք միայն վերին երեսով կը կեղծաւորէին մարդկանց առաջ իբրև խիստ պահեցող , սրբակաց , ժուժկալասէր և պարկեշտ :

Աստուած , որ արտաքին պահեցողութեան հետ , հոգւոյ և սրտի սրբութիւնն ալ 'ի միասին կը պահանջէ , երբեմն Եսայիաս մարդարէին բերնով այսպէս կը կշաամբէր Յակովբայ ազգի կեղծաւորութեան անօրէնութիւն , մինչդեռ Իսրայէլի ազգն ինքնին կը սրտմտէր թէ ինչո՞ւ համար իւր պահքն Աստուած չի տեսնար . « Զի՞ է , զի պահեցաք մեք և դուռչ գիտացեր » : Այո՛ , բնաւ չուզեր Աստուած տեսնալ այնպիսի պահք , երբ մարդիկներ կը տեսնան . Աստուած չինկատեր

արտաքին խոնարհութեան կեղծաւոր
ձևեր, երբ ներքուստ սիրտն ամբարտա-
ւանութեամբ լցուած է. երբ սրտին
գաղտնի պահած անիրաւութեան վճիռն
չի քակեր. երբ վաճառաչահութեան մէջ
խարդախութիւն կը գործէ 'ի մնաս ըն-
կերին. երբ կը կռփէ զանաւագն և կը
հարստահարէ. երբ աղքատին ողորմա-
դէմ ժտանաց ձայն չի լսեր. երբ մատ-
նուած ճարահատ տնանկն մեղաւորին
ձեռքէն չի փրկեր. երբ այրին և որբն դա-
տաստանի ատենէն մերժելով՝ իւր իրա-
ւունքէն կը զրկէ. երբ իբրև փարիսեցի
Աստուծոյ տաճարին մէջ պարծենալով կը
մեծամտի իւր պահեցողութեան վրայ.
Երբ աղօթելոյն ժամ իւր ընկեր մաք-
սաւորն՝ մեղաւոր կը դատի: Այս կերպն
էր ահա փարիսեցւոց կրօնապաշտութեան
հանդէս. զոր խոտելով կը կշտամբէ Յի-
սուս՝ կեղծաւոր, կոյր և յիմար կոչելով
զիրենք. որք բռեալ գերեզմանի նման
միայն արտաքուստ սուրբ կ'երևային մար-
դոց առաջ, իսկ իրենց ներքին սիրտ ու
հոգին ապականուած էր մեռելոտի ոս-

կորներով՝ որ է հնացեալ շարութեամբ :
 Ո՞րն է ապա Աստուծոյ հաճելի և ըն-
 դունակ պահքն . այս դարձեալ նոյն մար-
 դարէն կ'ուսուցանէ . « թո՛ղ և արձակէ
 նեղեալներն , անիրաւութեան մուրհակ-
 ներ պատուէ . քաղցեալներուն առատու-
 թեամբ բրդէ ու բաշխէ քո հացն . ան-
 յարկ աղքատներ պատսպարէ տունիդ
 մէջ . մերկանդամ՝ ընկերդ հանդերձով
 ծածկէ : » Ճշմարիտ պահոց եղանակին
 մէջ Յիսուս կը պատուիրէ թէ քուրձ և մո-
 խիր պէտք չեն իսրայելի որդւոց պէս ,
 հասպա օծել գլուխ , լուանալ երես , մարդ-
 կանց առաջ չմթացնել դէմք սև ատե-
 լութեամբ , այլ պայծառ ու զուարթա-
 միտ երևիլ սիրոյ ժպիտներով . անե-
 րևոյթ սրտիդ սուգ և տրտմութիւն թող
 միայն Տէր տեսնայ՝ ի ծածուկ , ու տայ
 քեզ յայտնապէս ինչ որ քո զգուշաւոր
 առաքինութեանդ վարձքն է :

Այս պարզ և անկեղծաւոր շաւղէն հե-
 ռի էր բնաւ փարիսեցւոց ճանապարհ . որք
 խոժոռ դէմքով , տխուր ու ծանր կեր-
 պարանքով իբրև խստագոյն պահեցող

կը ձեանային միամիտ ժողովրդոց առաջ-
իրենց այս շինծու կերպին մէջ իսկի չէր
նշմարուեր սրտի կատարեալ զղջումն . ոչ
Աւետարանին ուսուցած հոգւոյ հեղու-
թիւն և ոչ ևս եղբայրսիրութեան քաղցր
ներողութիւն . վասն զի փարիսեցիք ա-
ռաւել դատող էին քան թէ ներող :

ԴԱՍ Լ .

ՄԻ՛ ԳԱՆՁԷՔ ՁԵՁ ԳԱՆՁՍ ՅԵՐԿՐԻ . . .

Յիսուս , որ երկնից մեծութեան տէր
և միանգամայն գանձապետն էր՝ իւր Ա-
ւետարանի աշակերտաց նորալուր դաս
մի կ'աւանդէ , որ բացէ 'ի բաց հակա-
ռակ է աշխարհիս փարթամներուն : «Մի՛
գանձէք ձեզ գանձս յերկրի » . այսինքն
անապահով և միշտ կասկածելի երկրին
վրայ գանձ չի պահել . ուր թէ ոսկի է՝
բռնակալներ կը յափշտակեն , թէ գեղե-
ցիկ կալուած է՝ Աքաաբի և Յեզաբէլի պէս
ամբարիշտ անիրաւներն , թէ հանդերձ
է՛ կ'ուտեն և կը մաշեն ցեցերն , թէ թագ-
է՛ կը գլորի , թէ գահ է՛ կը կործանի ,
թէ վայելչութիւն է՛ կ'անցանի , թէ որ-

գիւքներ են՝ կը մեռանին : Եթէ մեր գի-
զած գանձերուն աշխարհս հաւատարիմ
աւանդապահ չէ , հապա ո՛ւր տեղ կայ
անկասկած ապահովութիւն , որ անկո-
րուստ կը մնայ : Սահուն երկրիս վրայ տեղ
մի՛ որոներ . երկինքն է միայն այդ քո
փնտռած ապահով տեղ . Յիսուս պատ-
րաստեց զայն իբրև գանձարան իւր սի-
րելեայ համար . որոց յոյս Աստուած և
երկինքն է . ուր ոչ աշխարհիս բռնակալ-
ներուն ձեռք կը հասնի և ոչ ևս ական
հատանող գողին հնարք կը զօրէ : Մինչև
'ի ֆրիստոս՝ աշխարհիս մոլորեալ որդիք-
ներն կը կարծէին թէ իրենց գիզած գանձ,
մեծութիւն և կեանք ապահով է երկ-
րիս վրայ , որ իբրև գողադարան տեղ
մի է : Այս անկայուն և տաժանելի ծո-
վուն մէջ չարաչար աշխատեցին . բոլոր
իրենց վաստակ և ճոխութիւն այն ինչ
նաւերու բռնաւորելով ապահով նա-
ւահանգիստ մի հանել կ'ուզէին , բայց
ընդունայն էր միշտ իրենց ջանք և վաս-
տակ , սկսեցին Պետրոսին պէս գանգա-
տել . « Տէր , զամենայն գիշեր աշխատե-

ԴԱՍ ԼԱ .

ՃՐԱԳ ՄԱՐՄԵՆՈՅ ԱԿԵ Է . . .

Նախասացեալ Աւետարանի պատուիրանաց ուղիղ ճանապարհի մէջ անխոտոր քալելու համար աչք և լոյս պէտք է . այս լոյս արևուն լոյս չէ , այլ Աւետարանին , որ կը լուսաւորէ այն ամէն մարդիկ , որ յաշխարհ պիտի գան . ուստի կը խօսի Յիսուս . « Ճրագ մարմնոյ ակն է , եթէ ակն քո առատ է , ամենայն մարմինդ լուսաւոր եղիցի » և այլն : Այնչափ ճշմարիտ է այս օրինակն , որ մարդ կարող չէ թխտել : դուրսէն կամ հեռաւոր առարկաներէն շի բերեր , այլ նոյն իսկ մարդոյ անձնէն կը ցուցնէ . ուամիկն և իմաստուն գիտեն փորձով թէ աչք մարմնոյ ճրագն է . երբ լոյսն առատ է՝ բոլոր մարմին լուսաւոր կը դառնայ . իսկ երբ վատատես է , թշուառ է մարդ իւր բոլոր կեանքի մէջ , խարխափելով կը ջրջի և կը գործէ կոյրզկուրայն առանց ընտ-

ըութեան, որով կը զրկուի կատարեալ
 կեանքէն, զոր կը վարեն առողջակն մար-
 դիկ, եթէ աշխարհիս մահկանացու կեան-
 քին համար այսքան պիտանի է մարմնոյ
 աչք, հապա հոգւոյ յաւիտենական կեան-
 քին համար որչա՞փ կարեւոր է բանին մը-
 տաւորական աչք. որ մոլեկրօնութեան
 խաւարին մէջ իսպառ կուրացեր էր ;
 երկինք չէր տեսներ, երկրիս վրայ մո-
 լորեալ կը շրջէր : Տեսաւ Յիսուս ու հար-
 ցուց, ի՞նչ կը խնդրես, թշուառ կոյր :
 Տէ՛ր, ուրիշ ոչինչ չեմ խնդրեր, միայն
 լոյս կը խնդրեմ : հրաման արա, թող աչքս
 բացուի, տեսնամ երկինք ու աշխարհ և
 պաշտեմ նոցա Արարչագործն : Յիսուս ինչ-
 պէս մարմնոյ աչք՝ նոյնպէս մեր հոգւոյ
 կուրութիւնն նոր լուսաւորեց իւր Աւետա-
 րանին լուսով, Քրիստոսի բան ճրագ է .
 Դաւիթ այս ճրագին լուսով կը քալէր ու
 կ'ըսէր . « ճրագ են բանք քո ոտից իմոց
 և լոյս տան շաւղաց իմոց » : Ո՞վ որ այս
 լոյս չունի՝ մահուան խաւարին մէջ կը
 ննջէ : Այս լոյս սքանչելի է, աշխարհիս
 արեւուն պէս միայն տիեզերք չի լուսա-

ւորեր , այլ թափանցելով մեր ներքին
մարդն՝ հոգին , սիրտ և խիղճ առհասարակ
կը լուսաւորէ : Աստուած այս արեւ
նոր արարչագործեց հոգւոյ աշխարհին
համար . հաստատեց զայն եկեղեցւոյ կա-
մարին վրայ , որուն լուսով կը շրջին ճըշ-
մարտութեան որդիքներն :

ԴԱՍ ԼԲ .

ՈՉ ՈՒՔ ԿԱՐԷ ԵՐԿՈՒՅ ՏԵՐԱՆՅ ԾԱՌԱՅԵԼ :

Յիսուս իւր Աւետարանին հետևող ա-
զատագիր աշակերտաց կ'ուսուցանէ եր-
կու տերանց չք ծառայել . այսինքն Աս-
տուծոյ և մամոնային : Տէր՝ աշխարհիս
համայն փարթամութիւն , և սուտ կրօնի
պաշտօն՝ մէկ բառով՝ մամոնայ կը կոչէ .
որոց ծառայեցին մարդիկ իւրեանց մո-
լորամտութեամբ , մինչև իջաւ երկնից Գո-
րեքէն յաշխարհս նոր Մովսէս և նոր փր-
կիչ . որ հին Մովսիսին պէս չէ թէ միայն
փոքր ժողովուրդ մի ազատեց Փարաւոս
նի գերութեան մէջ տանջող կաւագոր-

ծութեանն, այլ բովանդակ աշխարհը փրկ-
կեց հեթանոսութեան սուտ կրօնին ծա-
ռայեցուցիչ փրկութեանն . ինքնին ա-
ռաջնորդեց տարաւ զիրենք մինչև եր-
կինք : Յիսուսի այս բռնութիւն Մովսի-
սէն գերազանց է . ուստի խնամով կը
պատուիրէ իւր ազատեալ նոր ժողովրդ-
դոց այլ ևս չի ծառայել հեթանոսական
սուտ կրօնին , կամ աշխարհիս փարթա-
մութեան մամոնային : Երկնից Հայրն է
միայն ձեր Աստուած և Տէր . թող տուէք
ձեռագործներն , որ մարդկային մոլորա-
մտութեան շարարուեստ գիւտն է . ճանչ-
ցէք ու պաշտեցէք միայն երկնից Աստ-
ուած , որ ձեր բարերար և ճշմարիտ
Հայրն է : Չեր սիրան Աստուծոյ տուէք ,
մի' նուիրէք անիրաւ մամոնային . թողէք,
բաւական է , մինչև ցարդ անմտութեամբ
ծառայեցէք ընդունայնութեան , աշխար-
հի մեծութեան , աշխարհի փառաց , աշ-
խարհի ոսկւոյն . թողէք այսուհետև այդ-
նիւթապաշտութեան կրօն : Դուք մարդ-
էք , դուք Աստուծոյ պատկերն էք , ձեր
աիրական հոգին վեհ է , մի' նուաստա-

ցընէք ոչնչութիւն պաշտելով՝ Այդ պիտի
կեանք մարմնոյ ցանկութեան ունայնա-
սէր հաճոյքներն են . դուք հոգի էք ,
հոգւոյ կեանք վարեցէք . թող տուէք
այսուհետեւ մարմնոյ կեանք որ հեթանոս-
ներուն համար է միայն , թող պաշտեն ու
ծառայեն մամոնային , ու մարմնոյ ցան-
կութեան :

ԴԱՍ ԼԳ .

ՄԻ՛ ՀՈԳԱՅՔ ՎԱՍՆ ՈԳԻՈՅ ՁԵՐՈՅ . . .

Յիսուս այն ինչ կը տեսնայ Հօր Աստու-
ծոյ խեղճ զաւակներն , որ աշխարհիս մէջ
հացի և հանդերձի համար շարաշար դբադ-
մանց և սրտամաշ հոգածութեան մէջ կը
տառապին տիւ և գիշեր , կ'ուսուցանէ
որ այսուհետեւ անյոյս թերահաւատու-
թեամբ չի հոգան , ոչ հացի համար , ոչ
հանդերձի համար , ոչ տունի և ոչ շտե-
մարանի համար . այդ ամէն երկնաւոր
Հօր սիրոյ պարտքն է՝ կը պատրաստէ ձեզ
համար : Նա կը լսէ առիւծի կորեան
մունչիւն խոր անտառի մէջէն . նա ձկներ

կը կերակրէ ծովու խորութեան մէջ . նա
թռչուններ կը խնամէ իրենց բունին մէջ :
Մի՛ կարծէք թէ որսորդն , որ կը զարնէ
ճնճղուկ և իւր ձագերը վար կը ձգէ՝ զան-
խուլ է . ո՛չ , առանց Հօր Աստուծոյ գի-
տութեան՝ թռչուն մի գետին չիյնար :
Ո՛վ ապուշ մարդիկ , զարմացէք ձեր Հօր
նախախնամութեան վրայ . եթէ ճնճըղ-
կան ձագերու հնգին արժէք երկու դանկ
է՝ Աստուած զայն չի մոռնար , միթէ զձեզ
կը մոռնայ , ո՛վ պակասամիտ թերեհա-
ւատներ . դուք , որ թռչնոց անասնոց
վրայ տիրապետող իշխան էք . Գողգո-
թայի նոր խորանին առաջ անարատ զո-
հին արեան մէջ թաթաւելով յազատու-
թիւն թռչող նուիրական հաւն էք , Տե-
սէք դաշտի ինքնաբոյս ծաղիկներն . ո՛վ է
որ կը դարմանէ զայնս . ո՞ր ձեռքն է որ
կարմիր , կապոյտ , ծիրանի և դեղին գոյ-
ներով կը զարդարէ զանոնք . ո՛վ կը յօ-
րինէ նոցա վայելչագեղ թերթերն ու ձե-
ւերն :

ԴԱՍ ԼԴ .

ՀԱՅԵՑԱՐՈՒՔ Ի ՇՈՒՇԱՆՆ ՎԱՅՐԵՆԻ . . .

Առաւել զարմացէք շուշան ծաղկին վրայ , որուն դիւրաթ առամ փառքն՝ անհամեմատ է : Թողում աշխարհի այլ և այլ թագաւորաց պերճութիւններն , և ոչ իսկ Սողոմօն իւր արքայական փարթամութեան մէջ կարողացաւ նախանձելի շուշան ծաղկի մի շափ փառք վայելել : Ի՞նչ է շուշան . դաշտի մէջ բացուած վայրենի խոտ մի , որ այսօր զուարթ է , վաղիւ կը թառամի , կը ժողվեն մարդիկ ու հնոցին մէջ կը վառեն : Եթէ այս չնչին խոտին բոյս՝ հայր Աստուած մեծ խնամով կը դարմանէ , միթէ զձեզ կը մոռանայ , ո՞վ թերահաւատ որդիք , դուք , որ Աստուծոյ նմանութեան պատկեր կը կրէք . դուք անեղծ և անմահ հոգի ունիք . դուք եկեղեցւոյ նոր գերդաստանին ընտիր և ընտանի զաւակներն էք : Դուք հոգի էք , մարմնոյ համար մի՛ հոգայք :

ես իսկ եմ ձեր նորաճաշակ կերակուր ,
 կենդանի հաց երկինքէն իջած , Աստու-
 ծով յագեցէք , հոգւով զԱստուած զգե-
 ցէք . կերակուր կը չքանայ , հանդերձ
 կը մաշի , ես յաւիտեան կը մնամ , Ուրե-
 մքն հաւատացէք ինձ , բնաւ մարմնոյ
 պիտոյքներու համար չարաչար հոգածու-
 թեամբ մի՛ տատամսիք . թող տուէք այդ-
 պիսի հոգերու ծանրաբեռն զբաղմունք
 որ մարմնապաշտ հեթանոսներուն է միայն
 որոց յոյսն աստի աշխարհն է , որոց կեանք
 մարմինն է , որոց որովայն Աստուած է .
 երկնից մէջ հայր չունին , երկրիս վրայ
 մարմին , աշխարհ , փառք և մամոնայն
 կը պաշտեն :

ԴԱՍ ԼԵ .

ՄԻ՛ ՀՈԳԱՅՔ ՎԱՍԵ ՎԱՂՈՒԻՆ . . .

Այլ ձեզ երանի՛ , դուք երկնաւոր Հայր
 մի ունիք , որուն անունն ես ծանուցի ձեզ .
 նա դիտէ թէ ինչ պէտք է ձեր սակաւօ-
 րեայ կեանքին համար : Ամեն բանէն ա-
 ւելի և ամէն բանէն յառաջ խնդրեցէք ,

որ Աստուծոյ արքայութիւնն և նորա արդարութիւնն տիրէ ձեր վրայ . մարմնոյ կենաց այն ամէն պիտոյքներն չափէն աւելի կը տրուի ձեզ՝ մինչև ցյառ կերէք ու վայելցէք կշտապինդ : Վաղուան պարէնի համար հոգալ աւելորդ է . հասպա միշտ և առաւել հոգացէք այն անկարծելի շարիքներուն համար , զոր իւրաքանչիւր աւուր արև ծագելով իւր հետ կը բերէ : Ո՛վ կարէ վշտաբեր օրերուն պատահարներ թուել , որուն տակ յարածամ կը հեծեն աշխարհիս թշուառ որդիքներ : Ահա սոյնպիսի դժուարակիր փորձանքներէն ազատ մնալու համար անդադար հոգալ և աղօթել պէտք է :

Աշխարհիս անյագ ցանկութենէն դիւնովցած խելացնոր ագահներ միշտ ասպագայ օրերուն բարեբախտութեան կը յուսան , միշտ երջանկութիւն կ'երազեն . այն անմիտ մեծատան պէս հին շտեմարաններ քակելով՝ նոր և մեծամեծներ շինելու պատրաստութիւն կը տեսնեն՝ չճիշելով բնաւ թէ Աստուած է իրենց հոգիներուն և անձանց տէր . յանկարծ դիւ-

չերուան պահու մէջ իւր աւանդ կը պահանջէ և իւր ձեռաց ահաւոր մանգաղով կը քաղէ նոցա հոգիներ : Այս անմիտներուն պատրաստած մեծութիւններն որո՞ց կը մնան . իրենցմէ առաւել անմիտ են իւրեանց ժառանգներ եթէ կը կարծեն թէ իրենց հօրերուն ազահու թեան կը ղկըղանքներ իրենց կը մնայ : Ո՛չ բնաւ . աշխարհին՝ աշխարհ կը մնայ . մարդ կարող չէ աշխարհի ամուր ձեռքէն բան մի խլել իւր հետ տանել . ո՛վ որ այս կը խորհի՛ անիրաւ է . մեծութիւն և մամոնայն աշխարհի բաժին է . իսկ մեր բաժին Աստուած և երկինքն է . «բաժին իմ ես դու, Տէր » , կը վկայէ Գաւիթ . առաւել ևս Յիսուս . «Գուք չէք յաշխարհէ աստի» : Եթէ աշխարհէն չեմք , ուրեմն աշխարհին՝ մեր չէ . աշխարհին՝ յաշխարհ կը մնայ , Աստուծոյն՝ առ Աստուած կ'երթայ : Աւետարանին իրաւունք և հրաման այս է . կայսերին՝ կայսեր տալ , և Աստուծոյն՝ Աստուծոյ :

Ապա ուրեմն զուր ջան և՛ ընդունայն վաստակ են մերձ ամէն հոգածութիւն-

ներ, որ մարմնոյ կեանքին համար է .
առաւել ևս պէտք է հոգւոյն համար հո-
գանք . « Հոգին է կենդանարար, մար-
մին ինչ ոչ օգնէ » . ինչ որ Յիսուս կը խօ-
սի, այն է մեր հոգւոյն կեանք և ան-
մահութիւն :

ՄԱՏԹԷՆՈՍԻ Է . ԳԼԽՈՅՆ ՎԵՐԱՅ

ԴԱՍ ԼԶ .

ՄԻ՛ ԴԱՏԷՔ ԶԻ ՄԻ՛ ԴԱՏԻՅԻՔ . . .

Աստուած Յիսուս դատաւոր սրդար, հզօր ու երկայնամիտ՝ մարմնով աշխարհիս մէջ խաչի ներողութեան ակնոյն վրայ նստած այս դաս կ'աւանդէ . «Մի՛ դատէք, զի մի՛ դատիցիք» . Կայլն, Ինքն, որ միայն իրաւարար և անարատ էր երկնից և երկրիս առաջ, և զոր Հայր սրբեց ու զրկեց յաշխարհ, երբէք բուռն կամ պատժող դատաւոր չի հանդիսացաւ իբրև աշխարհիս աններող ատենակալներն : Իւր կեանք՝ բոլորովին ներողութիւն էր, իւր խօսք՝ թողութիւն, իւր ոտք՝ այցելութիւն, իւր ձեռք՝ բժշկութիւն, իւր ուսումն՝ հեղութիւն :

Նա շնացող կինն արձակեց մինչդեռ յատեան քաշելով դատապարտել կ'ուզէին ֆարիսեցի դատաւորներն . նա մեղաւոր կնոջ թողուց՝ երբ 'ի միտս դատելով կը գայթակղէր Սիմոն . նա մաքսաւորին ներեց . նա խաչահանու հայհոյիչներուն համար իւր Հօրէն թողութիւն խնդրեց : Աւետարանին անվախճան թագաւորութեան Աթոռ եկեղեցւոյ ատենին մէջ՝ ոչ բանտ ունի , ոչ զնդան , ոչ գան , ոչ զանազան տանջանաց գործիքներ . այլ իւր վճիռ՝ ներողութիւն է . իւր բանտն՝ ազատութիւն . իւր կապանք՝ արձակումն , իւր պատիժ՝ բարի հատուցումն : Այս ատեան՝ աշխարհի ատենէն տարօրինակ է . բարկութիւն , պատիժ , վրէժխնդրութիւն , առ 'ի մահ դատապարտութիւն , սուր , արիւն չի կայ երբէք . իւր ամէն վճիռներ ներողամիտ գթութեամբ կ'արձանագրուին . բաւական է յանցաւորի որտի զղջումն ու խոստովանութիւն . վասն զի այս ատենին օրէնսդիր ներող Յիսուսն է , և ոչ Սողոն :

ԴԱՍ ԼԷ .

ԶԻ՞ ՏԵՍԱՆԵՍ ԶՇԻՂ, ՅԱԿԱՆ ԵՂԲՕՐ ՔՈՅ . . .

Ներողութեան գերագոյն վարժապետ՝ սոսկ խօսքով չի աւանդեր այս դաս, այլ իւր հայելի օրինակով. ո՛վ որ տեսնել կ'ուզէ, թող ՚ի Գողգոթա երթայ՝ խաչին հանդէս դիտէ : Տիեզերաց մեծ դատաւորն այժմէն կ'սպառնայ մեզ, եթէ խըստութեամբ դատենք մեր եղբայր, եթէ առանց քննութեան դատապարտութիւն վճռենք, եթէ իբրև Փարիսեցի՝ գերանակիր աչքով մեր եղբօր աչքին փոքրիկ շիւղ նկատենք, եթէ մեր համշիրակ ընկերին յանցանք չարաչար չափենք, մեք ինքնին զմեզ Աստուծոյ արդարութեան ատենին կը մատնենք . ուր տեղ պիտի երևայ այն ահաւոր մատն Աստուծոյ տաճարին անօթներ պղծող բռնաւորին չափով, նոյն կշռով, նոյն խստութեամբ . վասն զի երկնից ատեան՝ աշխարհիս ատեան չէ, ուր ոսկին և կաշառ կ'ողոքեն անիրաւ դատաւորին երես, ուր անմե-

ղին համար է զրկանք, կապանք, բանտ
և մահ. իսկ յանցաւորին՝ աղատութիւն
և կեանք :

Մարդ՝ երբ յանցաւոր է և չքմեղս լի-
նելով ինքնին դատաւոր կը հանդիսանայ
իւր ընկերին վրայ, ոչ միայն Յիսուսի ձայն
այլ նոյն իսկ իւր խղճի ձայն ներքուտ կը
յանդիմանէ զինքն. « Դու ո՛վ խաւարա-
միտ կոյր դատող, վա՛չ սրատես աչքիդ.
ինչպէ՞ս ատելութեան դիտակով մանր կը
նշմարես եղբօրդ աչքին մէջ ինկած ան-
նշան շղիկ, զոր ես անտեսանելով կը նե-
րեմ. իսկ քո աչքիդ ահագին դերան,
որ է ամենամեծ յանցանք, թող տալով՝
իբրև կարեկից կեղծաւորաբար կը մատ-
չիս եղբօրդ աչքին շիւղ շօշափել: Այս-
պէս չէ, ո՛վ կեղծաւոր փարիսեցի, ու-
ղիղ դատաստան տես. դու նախ մտա-
խորհ եղիր ներքին խղճիդ հետ աչքիդ
մեծ գերան՝ ի բաց հանել, և ապա այ-
նուհետև համարձակութեամբ ձեռնար-
կէ եղբօրն » :

Աւետարանին այս յանդիմանութեան
խրատ ընդհանուր Քրիստոնէից ընկերու-

Թեան համար է . որք առհասարակ մէկ տիրոջ տան մէջ հաւասար ծառայակից եղբայրներ են . ծառայն միմիայն իւր տիրոջ պատասխանատու է . թէ որ գթէ կամ անկանի՝ իւր տէր կը տեսնայ և գիտէ . կարող է միւսանգամ ձեռքէն բռնելով՝ վեր հանել զայն : Եթէ այսպէս , դատաստան միայն տիրոջ իրաւունքն է , թող չի համարձակի մեղապարտ ծառայն իւր ընկերակից ծառայն դատել :

Աւետարանին ներութեան օրէնք միայն մեր շարաշար դատաստան կ'արգելէ . այլ մարդկային ընկերութեան մէջ բարին ու չար որոշելու իրաւացի դատատան երբէք չի մերժեր , որ մարդոյն ազատ մտաց անբռնադատ իրաւունքն է : Ո՛վ կարող է որոշել չարն ու բարին , երբ մարդոյն թիւրատես աչքն շատ անգամ ուղիղն իբրև թիւր կը նշմարէ : Յիսուս նշան մի ցոյց կուտայ , այն նշանով պէտք է ճանչնանք ու որոշենք : « Ի պտղոյ նոցա՝ ծանիջիք զնոսա » :

ԴԱՍ ԼԸ .

ՄԻ՛ ՏԱՅՔ ԶՍՐԲՈՒԹԻՒՆ ՇԱՆՅ . . .

Յիսուս մասնաւորապէս պատուէր կաւանդէ իւր հրաւիրակ աշակերտաց, որք պատրաստուած էին Աւետարանի սեղանոյն սպասաւոր լինել և աշխարհիս քաղցելոց՝ կենաց բանին հոց մատակարարել, Որոց կ'ուսուցանէ զգուշաւոր տնտեսութեամբ բաշխել . Աւետարանին սրբութեան հաց անխտրապէս չտալ շուներուն, և ոչ ևս երկնային մարգարիտ՝ խողերուն առաջ ձգել :

Գիտէ՞ք, շուներն և խողերն ո՛վ են . Աւետարանին ճշմարտութեան դէմ զինող, Աւետարանին փրկութիւն արհամարհող, Աւետարանին սրբութիւն անարգող աշխարհիս ամբարիշտ անզգամներն են : Որք կապակոտոր շուներուն պէս պիտի յարձակին վազեն ձեր վրայ . հրասլարակաց և ատեաններու մէջ մռմռան զայրանան ձեր քարոզութեան դէմ . կամ ազտեղասէր խողերու նման իմ պատուական մարգա-

րիտ առ ոտն կոխելով անարգութեան տիղմերու մէջ ու դարձեալ որպէս կատաղի գազան վրանիդ յարձակելով՝ պատառնն զձեզ :

Այսպիսի խստասիրտ անղգամաց երեսէն խոյս տուէք, ծածկեցէք ու պահեցէք Աւետարանին սրբութիւն, ձեր օտքի փոշիները թօթափելով՝ մի՛ կենաք, շուտով ելէք նոցա քաղաքէն : Երբէք պատճառ կամ տեղի մի՛ տաք ձեր առաքելական պաշտօնին մէջ, որ իմ ու Աւետարանիս անուն արհամարհանք և հայհոյութիւն կրէ :

Այս տիրական պատուէր նոյն ընդհանուր Քրիստոնէից ընկերութեան ևս կը պատկանի. որպէս զի խոհական իմաստութեամբ քաղաքավարելով արտաքին հեթանոսաց հետ, առիթ չի տանք հայհոյելու սուրբ կրօնք և հաւատք :

Յիսուս՝ իւր Աւետարանին ճշմարտութիւն բնաւ չի հրամայեր բռնադատ կերպերով ընդունել տալ. քանզի Աւետարան լոյս է : Լոյսն ինքնին համատարած է, կը ծաւալի և կը թափանցէ ըն-

դռնողներուն սիրտ . զոր կը պատրաս-
տէ սուրբ Հոգւոյն շնորհք : Որչա՞փ տար-
բեր էր այս կերպէն՝ կրօնքով տիրապե-
տող աշխարհիս հին բռնակալներուն իշ-
խանական կերպն . որոց կրօնքին հաստա-
տութիւն , սուր՝ զէնք , արշաւանք , պա-
տերազմ , կոտորած , քաղաքաց կործա-
նումն և այլ այսպիսի բոլոր մարդկու-
թեան թշուառաբեր աղէտներ էին : Հին
կրօնք մահաշունչ էր . կենաց տեղ՝ մահ
կը բուրէր . Աւետարանին ուրախութեան
տեղ՝ սուգ կը բերէր . լուսոյն տեղ՝ խա-
ւար կ'ածէր . երկնից տեղ՝ գերեզման կը
բանար . արքայսւթեան տեղ՝ դժոխք կը
տանէր . մէկ խօսքով՝ Աստուած չիկար հին
կրօնքին մէջ . ուր Աստուած չիկար , այն
տեղ մահ կը թագաւորէր , մարդոյն հա-
մար ամենայն ինչ մահ էր :

Յիսուս հեզ էր , բռնակալ չէր . իւր
սուրբ և ճշմարիտ կրօն՝ քանի մի Գալի-
լեացի անթոշակ զինուորներուն ձեռքով
տարածեց . որոց պատուէր կուտար ոչ
եթէ զէնք , այլ և ցուպ անդամ չառնուլ
ճանապարհի համար : Այսպէս աննշան

ձկնորսներու ձկնաքով տիրեց Աւետարան .
խեցեղէն ամաններու զօրութիւն՝ խոր-
տակեց զէնքերն ու դրահներն : Աշխարհ
զարմացաւ՝ դեռ կը զարմանայ երբ Աւե-
տարան տկարներով յաղթանակեց :

Յիսուս ազքատ էր, աշխարհիս բաներէն
բան մի չունէր . այլ իբրև մեծահարուստ
վաճառական, խանութ մի բացաւ աշ-
խարհիս հրապարակին մէջ, ուր տեղ ՚ի
վաճառ հանեց իւր շնաշխարհիկ պատ-
ուակասն մարդարիտ . այս միայն էր նո-
րա երկինքէն բերած անգիւտ վաճառ :
Աւետարանի բարձր քարոզութեամբ հրա-
ւիրեց աշխարհիս չորս կողմի մարդիկ .
իւր սակարկութեան պայմանն այս էր,
ոսկի, արծաթ, ճոխութիւն, իշխանու-
թիւն, գաւազան, թագ և ոչ իսկ աշ-
խարհիս բովանդակ մեծութիւն գին չէր
ուզեր այս մարդարտին . զի մարդարիտն
անգին էր : Ի՞նչ կը պահանջէր ապա մար-
դարտին Տէր . կատարեալ հաւատք, սէր
և սիրտ, ամէն բան վաճառել՝ աշխարհ
և ինչ որ աշխարհին է, անձն ևս ուրա-
նալ . ահա այս է մարդարտին արժանա-

ւոր զնահատութիւն : Դժուարի՛նս կը
 խնդրէ մարգարտին Տէր . աշխարհիս սա-
 կաւաւոր մարդիկներէն են միայն այս վա-
 ճառ գնողներն : Այլ մի՛ խուսափիր Աւե-
 տարանի ձայնէն . թող անհնարին չթուի
 քեզ, դիւրաւ կ'ստանաս մարգարիտն .
 միայն հաւատա , խնդրէ , հայցէ , բաղ-
 խէ . վասն զի . ո՛վ որ խնդրէ այս մար-
 գարիտ , նա միայն կ'առնէ . ո՛վ որ հայ-
 ցէ՝ նա միայն կը գտնէ . ո՛վ որ բաղխէ
 երկնից ճանապարհին դուռն , Յիսուս
 պատրաստ է , բանալին իւր ձեռքն է . ա-
 հաւաստիկ բաց է, մտիր ներս . քանզի ինքն
 է դուռն , ինքն է ճանապարհ , ինքն է
 ճյմարտութիւն և ինքն է միայն նորոգա-
 տուր կեանք :

ԴԱՍ ԼԹ .

ԽՆԴՐԵՑԷՔ ՆԱԽ ԶԱՐԲԱՅՈՒԹԻՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ .

Յիսուս կը սրտացուցանէ Աւետարանի
 զաւակներ , որ չերկմտին բնաւ , հաւատով
 խնդրեն ինչ որ կը խնդրեն երկնաւոր Հօ-
 րէն , հաւատով ժտեն և ինչ որ կարեւոր

և պատշաճն է զայն խնդրեն : Հացի տեղ՝
 քար մի՛ խնդրէք . և ոչ ևս ձուկին տեղ՝
 թիւնաւորող օձ, այսինքն աշխարհիս փար-
 թամուլթեան գոյքերն և մամոնայն : որք
 ձեր ատամունքներ կը փշրեն եթէ ծամէք
 և ձեր կեանք կը թիւնաւորեն եթէ ու-
 տէք : Գուք ո՞վ ապիկար չար և ապուշ
 հայրեր . դուք , որ խորագէտ չէք բար-
 ւոյն և չարին ընտրութեան մէջ . բայց
 ձեր բնական գթով կ'ուզէք բարի բաներ
 տալ ձեր որդւոց, ոչ հացին տեղ քար՝ և ոչ
 ձուկին տեղ օձ կուտաք, թէ և մանուկն
 իւր տղայամտութեամբ խնդրէ լալով . որ-
 չա՞փ ևս առաւել ձեր երկնաւոր հայրն կա-
 տարեալ պարգևներ առատ կը բաշխէ իւր
 որդւոց, որք իմաստութեամբ կը խընդ-
 րեն և առանց թերահաւատելոյ կ'սպասեն :

ԴԱՍ Խ .

ԶԱՄԵՆԱՅՆ ԶՈՐ ՄԻԱՆԳԱՄ ԿԱՄԻՋԻՔ ԹԷ
 ԱՐԱՍՅԵՆ ԶԵՁ ՄԱՐԴԻԿ . . .

Յիսուս Աստուած՝ միայն՝ այն հակիրճ և
 բնական օրէնք զոր Ադամայ և հանուր
 մարդկութեան հոգւոյն և սրտին տախ-

տակներու վրայ քանդակելով անջնջելի
դրոշմեր է, նոյն օրէնք կը կրկնէ իւր Ա-
ւետարանին մէջ և դարձեալ կը դրոշմէ
մարդոց սրտին վրայ զոր եղծեր էր ան-
աստուածութեան ամբարիշտ ձեռք .
« Զամենայն, զոր միանգամ կամիջիք թէ
արասցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս արա-
րէք և դուք նոցա » :

Ահաւասիկ այս է միայն օրինաց բուն
արմատն, որուն վրայ հաստատուած են
ընդհանուր պատուիրանաց բոլոր ճիւ-
ղերն . այս է օրինաց բուն աղբիւրին ակն
յորմէ կը բղխին աստուածադիր պատ-
ուիրանաց զանազան վտակներն : Մոյն օ-
րինաց սքանչելի հակիրճ բան՝ մէկ լեզ-
ուով գրուած չէ . ամէն ազգ և ազինք
կարող են կարդալ զայն՝ հաւատացեալ
և հեթանոս, եթովպացին, Արաբացին,
Ասիացին, Եւրոպացին . նաև խուժ դուժ
Սկիւթացին : Այս օրէնք թուղթի վրայ
չէ, այլ սրտին և հոգւոյն մէջն է . ամէն
հասակի մարդիկ գիտեն զայն, թագա-
ւոր, իշխան, տէր, ծառայ, այր, կին,
գեղացին, քաղաքացին, ռամիկ, իմաս-

տուն , վարժապետ , աշակերտ : Մայր է այս օրէնք , որ կը ծնանի պարտք և իրաւունք . որով միայն կ'ամրապնդի մարդկային ընկերութեան կապն : Այս կապն է որ կը կապէ թագաւորն՝ հպատակներու հետ , իշխան՝ ժողովուրդին հետ , տէր՝ ծառային հետ , ամուսին՝ ամուսնոյն հետ , ծնողք՝ զաւակաց հետ , հարուստն՝ աղքատին հետ , տկարն՝ զօրաւորին հետ , իմաստուն՝ ուսմկին հետ , գեղացին՝ քաղաքացւոյն հետ , ազգ՝ ազգի հետ , աշխարհ՝ աշխարհի հետ : Մըբապիղծ է այն ձեռք , որ այս կապ կը խզէ . սուրբ է այն ձեռք՝ որ զայն կ'ամրապնդէ :

Մարդկային ընկերութեան պարտք և իրաւունք փոխադարձ առաքինութիւն է . ինչ չափով որ կ'ուտայ , նոյն չափով կը պահանջէ Աւետարանին արդարութեան կշիռ : Ուրեմն , ո՛վ դու , ի՞նչ կը կամիս , որ ընկերդ քեզ ընէ . եթէ սէր՝ սիրէ դու ևս , եթէ պատիւ՝ պատուէ դու ևս . ընկերէն սէր և պատիւ պահանջելքս իրաւունքն է , այլ սիրել ընկեր ու պատուել քո պարտքն է . առանց այս

փոխարինութեան մեծ անիրաւութիւն է
ընկերէն յարգանք պահանջել, Ո՛վ է այն
մարդ, որ սիրել չգիտէ՝ սիրուիլ կ'ուզէ.
որ բարերարել չգիտէ, երախտագիտու-
թիւն կը պահանջէ. որ անողորմ է, ո-
ղորմութիւն կը խնդրէ՛ : Այդ անփոխա-
դարձ իրաւունք, որ միշտ առնել գիտէ
առանց տալու, այդ աշխարհիս բռնա-
կալաց ու զօրաւորաց իրաւունքն է. որք
առ ոտն կոխելով Աստուծոյ և նոյն իսկ
բնութեան օրէնք, «Եւ օրէնսդրութիւն՝
բռնութիւն մեր եղիցի » ըսելով, առ հա-
սարակ կը հարստահարեն աղքատն ու ան-
զօր : Այո՛, բազէն ճնճղուկներ կը վանէ .
նկուն թռչնիկներ միշտ իւր որսիկն են .
նմանապէս ծովու մանրիկ ձուկեր՝ դլփին
ձկան : Նախախնամութիւն սոցա համար
այսպէս է սահմաներ . բայց մարդկային
ընկերութեան համար արդարութիւն է
դրեր . արդարութիւն բնաւ իւր ընկերին
մնաս չի կամիր : արդարութիւն՝ հացն իւր
ճակտին քրտինքով կ'ուտէ . արդարու-
թիւն ինչ որ պարտք ունի կը վճարէ ըն-
կերին . արդարութիւն ինչքան իրաւունք

ունի՝ այնքան կը պահանջէ . արդարու-
թիւն իւր և ընկերին իրաւունք հաւասար
կը կշռէ, անիրաւ զրկանաց կողմն երբէք
չի հակամիտեր : Մէկ խօսքով՝ արդարու-
թիւն սլարտուց և իրաւանց դատաւորն
է . ամբարիշտ անիրաւներուն պէս ոչ թիւր
խորհուրդներ կ'ընդունի, ոչ ժանտ ա-
թոռներու վրայ կը նստի . իւր կամք միշտ
Աստուծոյ օրէնքն է . իւր վճիռ իւր խղճին
ձայնն է : Նա չի մոռնար, այլ կը կարգայ
ամէն պահու մէջ . « Ըամենայն զոր ինչ
կամիցիք, թէ արասցեն ձեզ մարդիկ,
այնպէս արարէք և դուք նոցա » : Ա՛հ,
մարդիկ, եթէ չը եղծէք այս օրէնք, եթէ
չխեղդէք ձեր խղճին այս մշտաբարբառ
ձայն, բաւ և շատ է Աւետարանին այս
միմիայն պատուէր բոլոր մարդկային ազգ-
երջանիկ կեանքի մէջ պահել, ամէն զըր-
կանք և թշուառութիւն բառնալ աշ-
խարհիս երեսէն :

Այս է ահա Յիսուսին քարոզած բնա-
կան օրէնքին զօրութիւն . որուն լայնա-
ծաւալ իմաստից տառերէն վոքրիկ նշա-
նախեց մի հազիւ նշանակեցի աստ :

ԴԱՍ ԽԱ .

ՆԵՂ Է ԴՈՒՌՆ ԵՒ ԱՆՁՈՒԿ ՃԱՆԱՊԱՐՀՆ . . .

Յիսուս , որ երկնից արդարութիւն էր , երկրիս մէջ երևեցաւ . Աստուած մարդիկներուն մէջ մտաւ մինչդեռ մարդիկ մալսրուած կը թափառէին աշխարհիս բազմաստուածութեան ճանապարհին վրայ ցիր ու ցան եղած անհովիւ ոչխարներու պէս . փոխանակ երկնից հայրենիք դիմելու՝ սատանայի աքսորանաց յաշխարհ կ'երթային . Յիսուս միայն դարձուց այդ մարդիկ դէպ 'ի երկնից ճանապարհորդն համար կը պաղատէր Դաւիթ . « Յոյց ինձ ճանապարհ յոր և դնացից » : Այս նոր ճանապարհին ուղեցոյց առաջնորդ Յիսուսն էր , ուստի կը քարոզէ . « Նեղ է դուռն և անձուկ ճանապարհն , որ տանի 'ի կեանս » . և որպէս զի մարդիկներ չխուսափին այս դժուարին բանէն , նախ ինքն մտաւ աշխարհիս անձուկ ճանապարհի դռնէն : Ու՛ր տեղէն , Բէթլէհէմի այրէն յանբանից մարէն մինչև Գողգոթային դը-

լուխ մինչև գերեզմանին դուռն . երեք տարուան միջոց տաժանելի խաչակրութեամբ հորդեց բացաւ այս ուղին երկրէս մինչև երկինք , խոր դժողքէն մինչև վերին արքայութիւն : Ինքն ի՛նչ որ կրեց այս ճանապարհին մէջ , հալածանք , վիշտ , աղքատութիւն , քաղց , ծարաւ , տպերախտութիւն , մատնութիւն , կապանք , բանտ , նախատինք , ձաղանք , թուք , ապտակ , հարուած , ՚ի վերջոյ խաչ և մահ :

Յիսուսին համար այս էր ահա նեղ դուռն և անձուկ ճանապարհ : Հապա մեր՝ ո՞րն է . մեք ո՞վ ենք , նոյն խաչակիր զօրապետի դրօշակին տակ զինուորող բանակն ենք . այս բանակին անուն Քրիստոնեայ կը կոչուի որ Քրիստոսի հեռեող կը նշանակէ : Սուրբն Պօղոս խրատոյս կուտայ եկեղեցւոյ զինուորներուն . « Հայեցարուք ՚ի զօրագլուխն հաւատոյ . . . որ փոխանակ մխիթարութեան , որ նմա առաջի կայր՝ յանձն էառ զխաչ , արհամարհեաց զամօթ . . . » : Ամէն զինուոր իւր զօրապետին հրամանակատարն է . եթէ մեր Զօրագլուխն՝ խաչի և Գողգոթայի ճա-

նապարհէն երկինք գնաց, իւր զինուոր-
 ներն ևս ուխտադիր են նոյն խաչակրու-
 թեան ճանապարհէն երթալ: Աստուած
 անպարտ՝ մարդոյն սիրով վառեալ կա-
 մակար ոգւով կրեց խաչին անարգանք .
 ո՞վ է մարդ, մեղապարտ ծառայ, հող
 ու մոխիր, և որդն շնչին . միթէ իրա-
 ւո՞ւնք ունի՝ ամօթ կամ անարգանք հա-
 մարել իւր նուաստ անձին՝ կրել աշխար-
 հիս մէջ այն ամէն խաչեր, ինչ որ իւր
 Տէր կրեց: Բնաւ թող չի յուսայ մարդ,
 մոլորաշաւիղ աշխարհիս վրայ չկայ ուրիշ
 ճանապարհ մի երկինք գնալու բաց ՚ի
 Յիսուսի բացած ճանապարհէն:

Այո՛, այս անձուկ անցքէն ՚ի զատ կայ
 ուրիշ բնդարձակ սլողոտայ մի աշխարհիս
 դէպ ՚ի ձախակողմ՝ կոյս, զոր ՚ի սկզբանէ
 անտի խաւարասէր իշխան բացեր է դէպ
 ՚ի կորստեան անդունդ: Աւա՛ղ, որչա՞փ
 բաղմապատիկ են այս համարձակ ճամ-
 բուն ուղեորներն . ահա բանակներով կը
 դիմեն փառասէր բունակալներ, աղքա-
 տին վրայ տիրապետող ամբարիշտ իշխան-
 ներ, տկարին և անզօրին իրաւունք յա-

վըշտակող հարստահարիչ զրկողներ, բազմախորտիկ սեղանին վրայ միշտ յղփացող կարօտ Ղազարոսին փշրանք զլացող քարասիրտ մեծատուններ, ոսկին իբրև Աստուած պաշտող աշխարհիս բնչաքաղց ագահներ, փոքրիկ կարծուած Աստուծոյ սիրելեաց վրայ հպարտացող գոռողներ, բնկերով համբաւոյն ու մեծութեան դէմ մախացող՝ հին եղբայրասպան կայենին նախանձոտ եղբայրներ, ջրհեղեղի դարուն մարդկանց պէս ուտող և ըմպող անառակ շուայտութեամբ կեանք վարող քաղաքացիներ : Մէկ խօսքով, աշխարհիս բոլոր օրինազանց անզգամներ, որք կամ իսպառ ուրացան անհաւատութեամբ թէ Աստուած չի կայ, կամ ճանչցան Աստուած ու հաւատացին նորա միածին Որդւոյն, մկրտութեան սուրբ կնքով Քրիստոնեայ դրոշմեցին իրենց անուն, Տէր, Տէր, կանչեցին, բայց Տիրով սուրբ պատուէրներն չի պահեցին : Քրիստոնէութեան անարատ կրօնքին մէջ՝ դարձեալ նոյն հեթանոսութեան զեղծ ու անառակ կեանք վարելով՝ մինչև ցվախճան մնացին անզեղջ :

առ երեսս ֆրիստոնեայ անուն առին ,
գործքով հեթանոս մեռան :

Մոյնպիսի յիմար և ապերախտ որդիք-
ներ խաչին իրկութիւն և Աւետարանին
սիրոյ օրէնք մերժելով, աշխարհիս վրայ
ընտրեցին ու գնացին այն ճանապարհ ,
որուն երջանկութիւն կարծուած երկրա-
ւոր կեանք մինչև գերեզմանին գուռն
էր : Անհաւատութիւն ու մեծութեան
պատրանք պաշարեց նոցա խելացնոր
միտք , չի կրցան ուղիղ տեսութեամբ հա-
մեմատել այս երկու ճանապարհաց վախ-
ճան : Այն ինչ մէկին մէջ խաչակիր ուղե-
ւորն , որ թէպէտ ծանրութեան տակ
չունչ բերան հասած պարտասելով կը հե-
ծէր , բայց իւր վշտատար քայլեր մինչև
գերեզմանին իջեան կանգ կ'առնէին ,
այնուհետև մահուան մէջնոր կեանք գըտ-
նելով՝ երկնից մշտնջենաւոր հանգիստ կը
ժամանէր հոգին : Իսկ միւսին մէջ ան-
խաչաբարձ ուղևորն որուն բռն միայն
աշխարհի մեծութիւն էր , մինչդեռ կառ-
քին մէջ նստած կ'արշաւէր , կ'անցնէր ըն-
դարձակ պողոտաներէն , կը խորհէր ինչ

որ իւր մարմնոյ հաճոյքն է . շաքմարան
կը պատրասաէր՝ կարծելով թէ ինքն յա-
ւիտենական աշխարհաքաղաքացի է , և
ահա կէս գիշերուան պահուն կառքին ա-
նիւ կը գլորուէր մահուն գուռ . այն տեղ
կը բացուէր կուրցած հոգւոյն աչք , ա-
մենայն ինչ ունայնութիւն կը տեսներ , ոչ
պալատ , ոչ փառք , ոչ մեծամեծ շտե-
մարան , ոչ ըտղմտպատիկ տոհմականք ,
անցան գնացին այս ամէն վայելքներ .
նոցա տեղ թշուառագոյն վիճակ յաջոր-
դեց գեհննին կրակ , և մահուան մէջ
դարձեալ նոր մահ մի գտաւ :

ԴԱՍ ԽԲ .

ԶԳՈՅՇ ԼԵՐՈՒՔ Ի ՍՈՒՏ ՄԱՐԳԱՐԷԻՅ . . .

Յիսուս այս կորստեան դուռն կը փա-
կէ և Աւետարանին որդւոց դէմ կը խցէ
լայն ճանապարհին անցք . այլ իրմէն յա-
ռաջ և յետոյ շատ անգամ սուտ մար-
դարէներ կը յառնէին ժողովրդոց մէջ ,
որոց գործն էր խորամանկութեամբ իբրև

Աստուծոյ մարգարէ ձեանալով՝ ճշմարտութիւն միշտ խեղաթիւրել. ինչ որ Աստուծոյ կողմէն ճշմարիտ մարգարէներ կը քարոզէին, նոքա ժողովրդոց միտք յուղղութենէն հանելով՝ բնդ-հակառակն կը համոզէին: Փարիսեցւոց պէս խիստ վարժ էին կեղծաւորութեան մէջ. քաջ գիտէին ոչխարի մորթով արտաքուստ պատել զիրենք, իսկ ՚ի ներքուստ սուր ժանիքներով ժողովուրդ պատառել: Եկեղեցւոյ պարզամիտ գառներ այսպիսի դարանամուտ գազաններէն ազատ պահելու համար՝ քաջ հովիւ Յիսուս նախատեսելով ազդ կ'առնէ. «Զգոյշ լերուք ՚ի սուտ մարգարէից, որք գան առ ձեզ հանդերձիւք ոչխարաց»: Այսպիսի գառնազգեստ գայլեր ճանչնալու համար՝ ահաւասիկ ձեզ այժմէն նշան կուտամ: Այդ ինքնակոչ մշակներ, եկեղեցւոյ դրախտին չարարմատ ծառերն են զոր ես չեմ տնկեր, այլ ստախօս բանասարկուն որ իրենց հայրն է. դոքա թէպէտ ամէն հնարքով կ'ուզեն իրենց ստութիւն՝ ճշմարտութեան կեղեւներով պատրուակել, բայց անհնար է.

«Չիք ինչ ծածուկ որ ոչ յայտնեսցի, և
գաղտնի որ ոչ ծանխի»: Գիտցէք, դուք,
իմ ժրագօտի մշակներ, Աւետարանի լու-
սոյն առաջ ամէն խաւարին խորհուրդ և
գործ մերկապարանոց կը խայտառակին:
Նոքա 'ի բնէ անտի չաքարմատոյ շառա-
ւիղ են. երբէք կարող չեն իրենց գառ-
նահամ պտուղ ծածկել ձեզմէ: Նոցա
վարուց անուղիղ ընթացքէն, նոցա օտար-
ուսումն քարոզութենէն, նոցա մարդա-
հաճոյ խօսքերէն անշուշտ պիտի ճանչ-
նաք և յիշէք իմ բան, թէ չար ծառ՝
բարի պտուղ չի բերէր: Չի խաբուիք ու-
րեմն երբ նոքա Տիրոջ անունով գործել
կ'ուղեն, ու ծառայական խոնարհ ձայ-
նով զիս, Տէր Տէր, կը կանչեն: Մի՛ հաւա-
տաք, դոցա ձայն միայն երկու շրթանց
մէջէն կը հնչի. սրտի կամ սիրոյ մտեր-
մական ձայն չէ: Օր մի պիտի գայ և այն
օր՝ վերջին հանդերձեալ օրն է, ուր ա-
հաւոր հրապարակին մէջ, երբ իրենց
գաղտնիքներ կը յայտնուին՝ ես կը խօսիմ
նոցա հետ. իրենք պատասխան պիտի
տան ամօթապարտ դէմքով: «Տէր, քո

անուանով մարգարէացանք, քո անուանով
Աւետարանդ քարոզեցինք, քո անուանով
բազմապատիկ զօրութիւն ու հրաշքներ
գործեցինք երկրի վրայ. մարգիկներ
ղմեզ քո Աւետարանին հաւատարիմ պաշ-
տօնեայ ճանչցան: Այն ինչ մեք ակնկա-
լութիւն ունիմք վարձուց, զոր դու պատ-
րաստեր ես քո սիրելեաց համար, եղուկ
մեզ, սուրբերուդ հաղորդակցութենէն
զրկելով՝ քո ատելեաց հետ կը դատա-
պարտե՞ս զմեզ: Այլ ես պիտի կշտամ-
բեմ այդ ինքնընտիր սուտ առաքեալներ-
ս ի բաց գնացէք, ո՛վ դուք անիրաւու-
թեան մշակներ, դուք՝ որ իմ Աւետա-
րանս իբրև շահավաճառութիւն քարոզե-
ցիք. դուք՝ որ խորամանկ հին օձին սկս
եկեղեցւոյ դրախտին մէջ մտնելով՝ Աս-
տուծոյ հրեշտակ ձեացայք, եկեղեցւոյ
միութիւն երկպառակեցիք. դուք իմ
ցանած սիրոյ սերմերուն հետ՝ օտար որոմե
խառնեցիք. դուք ճշմարտութեան աղ-
բիւրն պղտորեցիք ժանտահոտ ջուրերով,
ինչ որ գործեցիք դուք, Աստուծոյ փառք
չէր ձեր նպատակ, այլ ձեր շահ և անձ-

նական օգուտ : Ուստի 'ի բաց գնացէք ,
դուք արժանի չէք ընդունել այն պսակ ,
զոր ես միայն հաւատարիմ ծառայից գը-
լուխ կը դնեմ » :

ԴԱՍ ԽԳ .

ԱՄԵՆԱՅՆ ՈՐ ԼՍԷ ԶԲԱՆՍ ԻՄ ԶԱՅՍՈՍԻԿ . . .

Յիտուս այն ինչ յաւիտենական կենաց
խօսքեր կ'աւարտէ , իբրև վերջաբան իւր
սքանչելի ճառին՝ կը յայտնէ նմանազոյն
օրինակով մի , թէ ո՛վ որ իմ այս պատ-
ուէրներս կը լսէ ու կը պահէ , նա կը նմա-
նի այն խոհական մարդոյն , որ նախա-
տես իմաստութեամբ իւր տան հիմն հաս-
տատուն վիմին վրայ կը դնէ և նորա վրայ
կը բարձրացնէ շէնք , զոր ոչ աշխարհիս
տեղատարափ անձրև , և ոչ հեղեղաբեր
գետեր և ոչ ևս վտթորկալից հողմեր
կարող են կործանել զայն : Իսկ նա , որ
իմ խօսքերս միայն կը լսէ ու չի առներ ,
կը նմանի այն յիմար մարդոյն , որ իւր
տան հիմն սահուն աւազի վրայ կը դնէ .

երբ կ'իջնեն յորդահոս անձրևներ , կը զայրանան գետերու ջրեր և միանգամայն կը փշեն սաստկաշունչ հողմեր , իսկոյն զարնելով տան՝ վեր 'ի վայր կը քանդեն , որուն կործանում մեծ կը լինի . տեսնողներ կը զարմանան , շարախնդաց մարդիկ վա՛շ վա՛շ կը կարդան :

Այս ճշգրիտ նմանութեան օրինակ՝ ո՛վ որ Աւետարան կը կարդայ թող բարևոք 'ի միտ առնէ . միայն լսելով ու հաւատալով՝ Քրիստոնէութեան շէնք կատարեալ չէ , այլ պէտք է Աւետարանի սուրբ խօսքեր լսելէն և հաւատալէն յետոյ՝ զայնս արդիւնաւորել նոյն պատուիրանաց համեմատ գործքերով . ահա նա է մարդարդար , օրինասլահ և կատարեալ : Վասն զի Քրիստոսի Առաքեալ բացարձակ կը խօսի , թէ օրէնք լող կամ գիտցող չի արդարանար , այլ առնող : Առնելն է միայն , որ հաւատոյ շէնքին հիմն՝ հաստատուն , անշարժ և անդրդուելի կը պահէ աշխարհի գայթակղութեան դէմ , հաւածանաց հեղեղներու դէմ , բռնակալաց բարկութեան դէմ , խաւար իշխա-

նին խորամանկութեան դէմ, մանչող, շրջող մեր ոտիս առիւծին դէմ, նորա ամէն դարանագործ մեքենայից դէմ, աշխարհի փառասիրութեան դէմ, մարմնոյ հրապուրիչ ցանկութեան, բազմապատիկ ակտերու կրից դէմ, աշխարհի տուած ամէն չարիքներուն դէմ: Մարդ կարող չէ մեռեալ հաւատքով դիմագրաւ լինել աշխարհի զօրութեան դէմ: Թէ կուռիլ ու յաղթել կ'ուզես, զրահաւորէ զքեզ կենդանի հաւատքով, այսինքն արդիւնարար գործքով. դու յայնժամ կը յաղթես՝ թէ և լիաճոխ մեծութենէն ու սիրելի զաւակներէն զրկուած՝ մենամարտ Յովբ նահատակին պէս անարդ աղբիւսի վրայ ձգուած՝ վշտահար ցաւոցդ մէջ անօգնական մնաս: Այսքան և այսչափ են Յիսուսի քարոզած սիրոյ և բնական օրինաց սքանչելի վարդապետութեան դասեր, զորս Գալիլեայի լեռան վրայ աւանդեց ժողովրդոց, որուն վրայ՝ կը զարմանային շատ. վասն զի Յիսուս իշխանութեամբ կ'ուսուցանէր և ոչ թէ դպրաց կամ փարիսեցւոց նման մարդահաճոյ կեղ-

ծաւորութեամբ մարդկանց առաջ միշտ
բարեմարդիկ երևելով՝ փառք և գո-
վութիւն որսալ :

Աստուած օրէնսդիր՝ ինքնին աշխարհի
մէջ իբրև մարդ՝ մարդոց հետ ընտանե-
բար մարդոց լեզուով խօսեցաւ . իւր դա-
սերու մէջ բնաւ երկրաչափական խնդիր-
ներ չիկան , բայց՝ միանգամայն խոր են և
դիւրին , առ որ կը զարմանար Դաւիթ .
« Որպէ՛ս զի մեծ են գործքքո՛ , Տէր , և
յոյժ խոր են խորհուրդքքո՛ » : Միայն
աշխարհիս անզգամներ ու անմիտներն
են , որ փոխանակ հաւատալու՝ Աստու-
ծոյ անհաս խորհուրդներ խելքով չափել
կ'ուզեն : Աստուծոյ մանուկ՝ մեծագոր-
ծութիւն մի գործեց տիեզերաց մէջ ,
աշխարհ զարմացաւ և դեռ կը զարմա-
նայ : Յիսուսի բովանդակ վարդապետու-
թեան նպատակն ուրիշ բան չէր , այլ մի-
այն մարդկային ամբարհաւած և բիրտ
հոգին դաստիարակել և նոցա թիւր գը-
նացք ուղղել դէպ 'ի երկինք՝ աշխարհիս
խոտորեալ ճանապարհէն : Առանց Աւե-
տարանին առաջնորդութեան՝ ուղիղ ճա-

Նապարհ չիկայ, և ոչ ևս առանց ֆրիս-
տոսին՝ այն առաւել և կատարեալ կեանք,
զոր ինքն միայն շնորհեց. « Ես եկի, զի
զկեանս ունիցիք, և առաւել ևս ունի-
ցիք » :

ԱՌ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ

ՈՐ զՄարդարիտս գնէք և ընթեռնուք, Եկեղեցւոյ հաւատացեալ որդիքներ, անեղծ և խորագոյն դրոշմեցէք ձեր սրտին ու հոգւոյն մէջ Յիսուսի Աւետարանի վարդապետութեան և իւր սիրոյ օրինաց կենդանի տառեր ու դասեր, զոր դարձեալ յաւարտ գործոյս կը կրկնեմ ձեզ և շեմ դանդաղիք :

Սուրբն Պօղոս իւր մշտախօս քարոզութեան խօսքեր յաճախ կը կրկնէր և դարձեալ կը կրկնէ, որպէս զի դժբխտոս իւր խաչին ճառով ու պատկերով նկարէր ու կենդանի պահէր հաւատացելոց սրտին մէջ. որով հանապազ յիշել կուտար նա խաչելոյն սէր, խաչին խորհուրդ և փրկութիւն :

Իսկ մեզ, որ աշխարհի ծանր ծանր հոգերով և չարաչար զբաղմունքներով ու-

շամուռաց եղեր ենք, քանի՞ առաւել պէտք է Աւետարանին կենաց բանին տառերը և մեր երկնաւոր վարդապետին ճշմարտութեան դասերը բիւր անգամ խօսիլ, բիւր անգամ գրել ու կրկնել՝ մինչև անեղծապէս տպաւորի մեր սրտին ու խոր երիկամանց մէջ :

Երկնից Սերմանահան՝ միանգամ եկաւ այս աշխարհ և իւր Աւետարանի սերմերը լիարուռն ցանեց ու գնաց : Այլ աւա՛ղ, ոմանց սիրտ քար դարձաւ, սերմերն ընդունելու համար հիւթ չունեցաւ . ոմանց սիրտն՝ ճանապարհ դարձաւ, ուր սերմերն առանց ծլելու և բողբոջելու՝ օտքի տակ կոխան եղան, և կամ թքուչուններ քաղեցին . ոմանց սիրտ փշաբեր երկիր էր, և Յիսուսի սերմերը փշերով հեղձոյց . միայն սակաւ մարդոց սիրտ իբրև պարարտ ու արատրատ երկիր՝ մեծ իղձով ընդունեց Աւետարանին սերմն, և բազմապատիկ պտղարերեց :

Ուրեմն, ո՛վ դու մտադիւր ընթերցող, եթէ ժառանգել կ'ուզես ինն Երանութեանց մեծութիւնը, եթէ քեզ ըղձալի

են ու չես ձանձրանար՝ հազար անգամ
լսել Աւետարանի քաղցր պատուիրանաց
ձայներ, բայց ապա քո սիրտ և միտք,
ո՛ւշ դիր ինձ, և ես կրկին յիշեմ քեզ
մի մի Յիսուս վարդապետին կենդանա-
րար դասերը, որոց բովանդակութիւնն
այս է :

Հոգւով աղքատ լինել, չբարձրամտիլ,
թէ և աշխարհիս վերայ ճոխութեամբ իշ-
խանութեամբ բարձրանաս . հեզ ու խո-
նարհ լինել բարկութեան դէմ ինչպէս Յա-
կոբ Եսաւին առաջ, և մոլի կրից ու ցասման
կրակը կրկին ևս չբորբոքել այլ հեղու-
թեան ջրով շիջուցանել: Աստուծոյ արդա-
րութեան և կենաց աղբիւրին միշտ ծարա-
ւի լինել . սուրբ սիրտ ունենալ՝ զԱստուած
տեսնելու համար . խաղաղարար Հոգւով
վարիլ՝ Աստուծոյ որդի կոչուելու համար .
հանել սրտէն խռովարարին ոգին և ֆրիս-
տոսի հոգին ընդունել: Համբերել, յա-
նիլ ամէն հալածանաց ու նախատանաց՝
Յիսուսի անուան և նորա սիրոյն համար :

Իբրև համեմիչ աղ՝ Աւետարանին քա-
րոզութեամբ համ տալ անհամացեալ ժո-

զովրդոց . իբրև լոյս՝ լոյս տալ նոցա որք
 անաստուած գիտութեան և մեղաց խա-
 ւարին մէջ կը նստին : Առաւել բարի
 գործով, կենդանի օրինակով, բարի օրի-
 նակ տալ մարդկանց, քան թէ լոկ քարո-
 զութեամբ . որպէս զի նոյն իսկ անհաւատ-
 ներ տեսնան, ու հաւատացելոց հետ փա-
 ռաւորեն զՀայրն որ յերկինսն է : Ի զուր-
 և տարապարտուց եղբօր դէմ՝ չը բար-
 կանալ և նմանակից եղբայր Մորոս չան-
 ուանել : Սուանց եղբօր հետ հաշտուելու՝
 սեղանին վերայ պատարագ չի հանել . դեռ
 դատաւորին դիմաց չելած՝ ոտխին հետ
 իրաւախօհ լինել : Սմենեին չերդնուլ, ոչ
 յերկինք՝ որ Աստուծոյ ահեղ արթոն է, և
 ոչ յերկիր՝ որ նորա ոտից պատուանդան
 է . այլ անկեղծ սրտի ուղղութեամբ այո՛ն՝
 այո՛ ասել և ո՛չն՝ ո՛չ : Չարին հակառակ
 կենալով՝ նորա զայրոյթին այլ ևս պատ-
 ճառ չի տալ : Շապիկ հանողին բաճկոնն ևս
 թողուլ : Ով որ ինչ կը խնդրէ՝ տալ, ան-
 խտրապէս կարեկցել . երիքովի ճամբուն
 վերայ ինկած դժբախտին համար չհարցը-
 նել թէ երուսաղէմացի՞ իցէ կամ Սա-

մարացի : Ո՛վ, քանի՞ քաղցր սիրտ ունի
մեր օրէնսդ իր Յիսուս . կ'ուսուցանէ թըշ-
նամին սիրել, ատելոյն բարի առնել, և
սրտի մտօք ազօթել նոցա համար, որ
կըլկեն ու կը հալածեն զմեզ :

Միայն սիրելին չը սիրել, զի այդ շնորհ
մի չէ, կ'ասէ . միայն բարեկամաց ողջոյն
չիտալ . առանց բնաւ խտրելոյ՝ մարդասէր
լինել : Ողորմութիւն, պահք և ազօթք
միայն արտաքին ձեւերով առանց սրտի
սրբութեան և զգացման չմատուցանել .
կեղծաւոր փարիսեցւոյն պէս Աստուծոյ
սեղանին առաջ չկեղծաւորիլ առ ՚ի ցոյց,
և մարդիկներէն փառաւորուելու համար .
հրապարակաց անկիւններում՝ չմրմնջել և
հեթանոսի նման շատախօս չըլինել : Մի-
այն Աստուծոյ արքայութիւն և նորա
սուրբ կամք և անունը խնդրել և մեր
պարտեաց թողութիւն, և այնու պայմա-
նաւ միայն՝ երբ մեք ևս մեր պարտական
ընկերին թողումք ՚ի սրտէ :

Այս աշխարհիս վերայ, Աւետարանի
ազատութեան զինուորելէն յետոյ՝ եր-
կու տերանց չծառայել, այսինքն Աստու-

ծոյ և միանգամայն Մամոնայի : Երկնից
 Հօր հաւատալէն յետոյ՝ կերակուրի և
 հանդերձի համար երբէք չի հոգալ . օ-
 դային թռչուններ և դաշտի ծաղիկներն
 օրինակ առնելով՝ բնաւ չերկմտիլ նա-
 խախնամութեան դէմ . հեթանոսներուն
 թողուլ միայն շափազանց հոգն , և վաղ-
 ուան համար իսկ չհոգալ : Եղբայր ու
 զքնկեր չդատել չարաչար , թողլով իւր աչ-
 քին մեծ դերան և եղբօր աչքին աննըչ-
 մարելի շիւղ հանելով , այսինքն նախ զինքն
 սրբել արատէն և ապա զեղբայրն : Աւե-
 տարանի սրբութիւնը չտալ նոցա , որ քան
 զշուն լիրբ հաչող անզգամ են , և ոչ ևս
 Աւետարանի անդին մարգարիտն անար-
 ժան խօզերուն առաջ ձգել :

Աներկբայ հաւատով խնդրել , հայցել
 ու բաղխել , անշուշտ կը բացուի դուռն
 և կը տրուի նոցա պէտքն ու կարիք .
 միայն թէ հային տեղ՝ քար չի խնդրեն
 և կամ ձուկին տեղ օձ : Նեղ գունէն
 մտնել , Գողգոթայի անձուկ ու փշոտ ճա-
 նապարհէն երթալ որ ուղիղ դէպ 'ի
 երկինք կը տանի . խոյս տալ ու փախչիլ

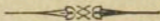
աշխարհիս այն փափուկ և ծաղկազարդ-
ճանապարհէն, որ 'ի կորուստ կ'առաջնոր-
դէ: Յիսուսի աւանդած սիրոյ կտակ և
մարդկային ընկերական ու բնական օրէն-
քը հաստատուն պահել. ամենևին չառ-
նել ընկերին, ինչ որ իւր անձին՝ չար կը
համարի:

Սուտ մարդարէից և կեղծաւոր քա-
րոզիչներէն զգուշանալ միշտ. առանց ճշ-
մարիտ արդարագործութեան՝ լոկ չբը-
թունքներով Տէ՛ր, Տէ՛ր, չկանչել: Աշ-
խարհիս յիմարներուն պէս՝ աւաղին վե-
րայ խախուտ հիմն չդնել և շէնք շինել,
այլ իբրև խոհական, իմաստուն մարդ՝
ճշմարիտ կրօնիբ արոյական հիմն՝ խոր և
հաստատուն վիմի վերայ դնել. այսինքն
լսելով հաւատալ Աւետարանին և Ստու-
ծոյ Որդւոյն, և հաւատալով գործել զար-
դարութիւն:

Տէր, ո՛վ կարող է առանց քո ձեռնտու
օժանդակութեան՝ քո պատուիրած ար-
դարութիւններ անթերի կատարել: Տէր,
դու ինքնին եկար տեսար իսկ մարդկա-
յին ապիկարութեան վիճակ ու խօսեցար,

« Առանց իմ ոչ ինչ կարէք առնել » :
Ուրեմն Դաւթին պէս ժտելով՝ քո լոյս
և օգնութիւն կը խնդրենք .

Իմաստուն արա զիս , Տէր . . . և ա-
ռաջնորդ եղիր ինձ քո պատուիրանաց
անխոտոր շաւիղներու մէջ , որոց միայն
հաճեցաւ միտքս ու հոգիս : Տէր , քո սի-
րովդ աչքերս դարձուր դէսլ 'ի երկինք
որպէս զի չի տեսնամ աշխարհիս հրապու-
րիչ նանրութիւններ , որ կը հանեն զիս քո
սուրբ ճանապարհէն : Ահա ցանկացայ ,
սիրեցի ու դրեցի Աւետարանիդ պատ-
ուիրանաց խօսքեր : Ես որ տրուպ պաշտօ-
նեայ եմ՝ Աւետարանիդ քարոզութեան ,
այս դուզնաքեայ վաստակ իբրև 'ի քէն
նուէր և շնորհ՝ եկեղեցւոյդ որդւոց կ'ըն-
ծայեմ :

Յ Ա Ն Կ

ԵՐԵՍ

ՆԱԽԱՇԱԻԻՂ

9

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻԻՆ Մատթէոսի

Ե. Զ. Է. գլխոց 17—28

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻԻՆ. Մովսէս և Յիսուս 32

ՏԵՍՈՒԹԻԻՆ Մատթէոսի Ե. գլխոյն
վերայ

ԴԱՍ

Ա. Երանի աղքատաց հոգւոյլ 36

Բ. Երանի սղաւորաց 38

Գ. Երանի հեզոց 40

Դ. Երանի որ քաղցեալ և ծարաւի իցեն
արդարութեան 41

Ե. Երանի ողորմածաց 42

Զ. Երանի այնոցիկ որ սուրբ են սրտիւք 45

Է. Երանի խաղաղարարաց 46

Ը. Երանի որ հալածեալ իցեն վասն ար-
դարութեան 48

Թ. Երանի է ձեզ յորժամ նախատիցեն
զձեզ 50

Ժ. Դուք էք աղ երկրի 51

ԺԱ. Դուք էք լոյս աշխարհի 52

ԺԲ. Մի՛ համարիք եթէ եկի լուծանել զօրէնս 53

ԴԱՍ

ԵՐԵՍ

ԺԳ. Որ բարկանայ եղբօր իւրում տարա-
պարտուց 57

ԺԴ. Թող զպատարադն ի վերայ սեղանոյն 58

ԺԵ. Լեր իրաւախոհ ընդ ոսոխի քում. 59

ԺԶ. Որ հայի ի կին մարդ առ ի ցանկանալոյ 60

ԺԷ. Եթէ ակն քո գայթակղեցուցանէ զքեզ 62

ԺԸ. Որ արձակիցէ զկին իւր 64

ԺԹ. Այլ եղիցի ձեր բան , այոն՝ այո , և
ոչն՝ ոչ 66

Ի. Մի՛ կալ հակառակ չարին 68

ՏԵՍՈՒԹԻԻՆ Մատթէոսի Զ . գլխոյն
վերայ

ԻԱ. Զգոյշ լերուք ողորմութեան ձերում 74

ԻԲ. Եւ յորժամ կայցէք յաղօթս 76

ԻԳ. Մի՛ չատախօս լինիք 77

ԻԴ. Հայր մեր որ յերկինս ես 79

ԻԵ. Զհաց մեր հանապազօրոյ տուր մեզ
այսօր 81

ԻԶ. Թող մեզ զպարտիս մեր 82

ԻԷ. Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն 84

ԻԸ. Եթէ թողուցուք մարդկան զյանցանս 85

ԻԹ. Եւ յորժամ պահիցէք 87

Լ. Մի՛ գանձէք ձեզ գանձս յերկրի 90

ԼԱ. Ճրագ մարմն ակն է 94

ԼԲ. Ոչ ոք կարէ երկուց տերանց ծառայել 96

ԼԳ. Մի՛ հոգայք վասն ոգւոց ձերոց 98

ԴԱՍ	ԵՐԵՍ
ԼԴ. Հայեցարուք ի շուշանն վայրենի .	100
ԼԵ. Մի՛ հոգայք վասն վաղուին . . .	101

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ Մատթէոսի Է. Գլխոյն
վերայ

ԼԶ. Մի՛ դատէք զի մի՛ դատիցիք . . .	105
ԼԷ. Ձի՞ տեսանես զշիղ յահան եղբօր քոյ	107
ԼԸ. Մի՛ տայք զսրբութիւն շանց . . .	110
ԼԹ. Խնդրեցէք նախ զարքայութիւնն Աստուծոյ	114
Խ. Ձամենայն զոր միանգամ կամիջիք թէ արասցեն ձեզ մարդիկ	115
ԽԱ. Նեղ է դուռն և անձուկ ճանապարհն	120
ԽԲ. Զգոյ՛ լերուք ի սուտ մարդարէից	125
ԽԳ. Ամենայն որ լսէ զբանս իմ զայսոսիկ	129
ՎԵՐՁԱԲԱՆ	154

